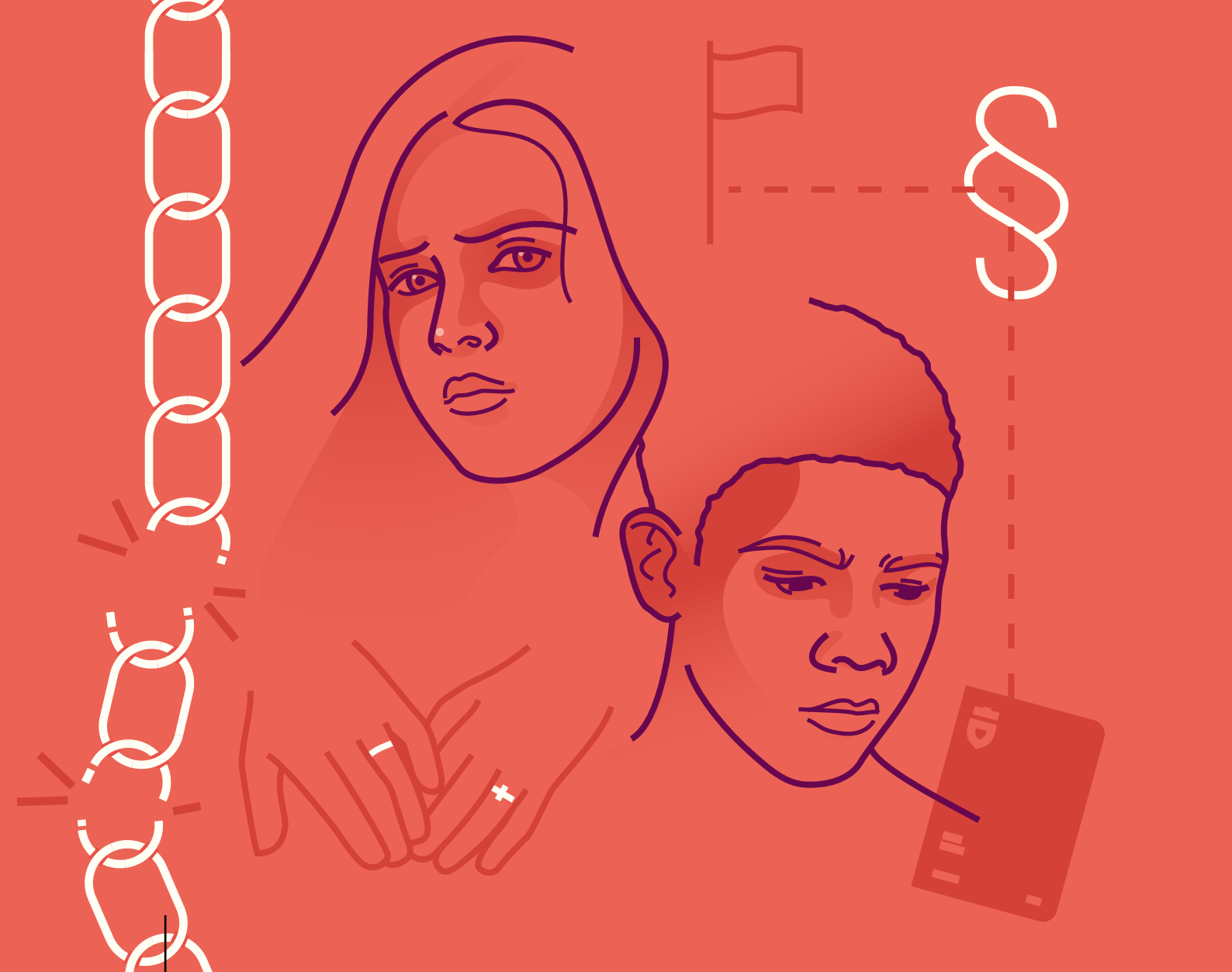

Arbeids- og
inkluderingsdepartementet

Handlingsplan

Sjef i eget liv

– styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold

2025-2028

Innhold

Forord	4
Innledning	7
Utfordringer	7
Handlingsplaner – en strukturert og målrettet innsats	8
Samlet oversikt over tiltak	10
Begreper	13
Innsatsområde 1 – Rettsvern	16
Innsatsområde 2 – Forebygging	20
Innsatsområde 3 – Kompetanseheving	32
Innsatsområde 4 – Ufrivillige utenlandsopphold	42
Om arbeidet med handlingsplanen	48
Vedlegg	49
Hvem du kan kontakte	49
Nettressurser	49
Aktuelle tiltak i Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) <i>Trygghet for alle</i>	51
Aktuelle anmodningsvedtak	52
Relevant litteratur	52

Forord

«Enhver har rett til liv, frihet og personlig sikkerhet»

FNs verdenserklæring om menneskerettighetene, artikkel 3

Alle har rett til å leve i frihet og trygghet. Som samfunn har vi et ansvar for å beskytte mot trusler, tvang og vold. Innsatsen for å forebygge og bekjempe negativ sosial kontroll og æresmotivert vold handler om dette. Det handler om å beskytte enkeltmenneskets grunnleggende rettigheter. Ansvar er forankret både i internasjonale menneskerettigheter og i nasjonal lovgiving.

Friheten til å bestemme over eget liv er en grunnleggende rettighet for alle mennesker. Det innebærer blant annet frihet til å velge hva man vil bli når man blir voksen, frihet til å gifte seg med den man vil og frihet til å være den man er – uten å bli utsatt for press, trusler, tvang eller vold. Denne retten skal gjelde for alle, men dessverre er det ikke slik i dag. Regjeringens mål er å skape et fritt og trygt Norge for alle innbyggere.

Regjeringen fører en politikk som skal gi folk trygghet for morgendagen og tro på fremtiden. Regjeringen vil redusere sosiale og geografiske forskjeller og bekjempe fattigdom. Et samfunn som inkluderer alle, blir sterkere for alle. Når vi

har små forskjeller og like muligheter, får flere frihet til å leve gode liv. Regjeringen ønsker en sterkere velferdsstat for å gi folk trygghet i hverdagen.

Vi skal hjelpe de av oss som blir fratatt sine grunnleggende rettigheter og støtte dem som hjelper andre. For å oppnå dette må vi sette inn målrettet innsats på flere områder. Vi må samarbeide bredt på tvers av sektorer og forvaltningsnivå om forebyggende tiltak og kompetanseheving i tjenesteapparatet, gi utsatte bistand og beskyttelse og, ikke minst, sikre deres rettsvern.

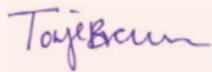
Åtte departementer samarbeider om denne handlingsplanen. Vi ønsker å rette en stor takk til kommuner, fylkeskommuner, andre offentlige aktører og sivilsamfunnsorganisasjoner over hele landet for deres innspill.

Regjeringen står samlet i kampen for retten til liv, frihet og personlig sikkerhet for alle. Med denne handlingsplanen intensiverer vi innsatsen.

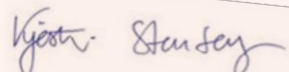
Lagt fram av regjeringen Støre, 26. mai 2025

Jonas Gahr Støre
Statsminister

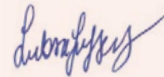
Tonje Brenna
Arbeids- og inkluderingsminister

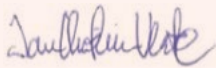
Kjersti Stenseng
Kommunal- og distriktsminister

Lene Vågslid
Barne- og familieminister

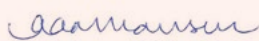
Lubna Jaffery
Kultur- og likestillingsminister

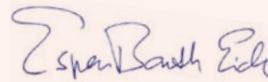
Jan Christian Vestre
Helse- og omsorgsminister

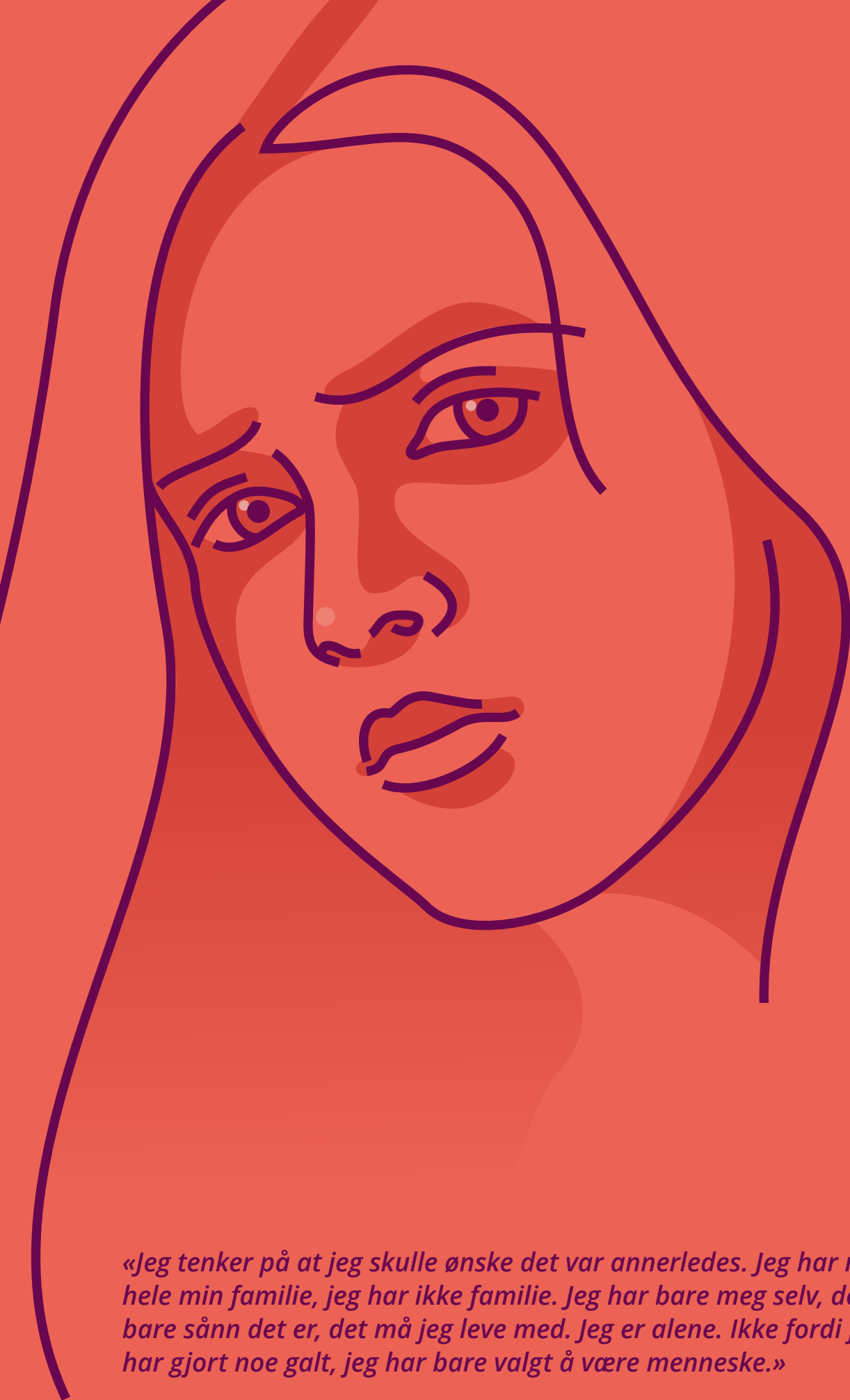
Kari Nessa Nordtun
Kunnskapsminister

Astri Aas-Hansen
Justis- og beredskapsminister

Espen Barth Eide
Utenriksminister

«Jeg tenker på at jeg skulle ønske det var annerledes. Jeg har mistet hele min familie, jeg har ikke familie. Jeg har bare meg selv, det er bare sånn det er, det må jeg leve med. Jeg er alene. Ikke fordi jeg har gjort noe galt, jeg har bare valgt å være menneske.»

Ungdom, informant i rapporten «Negativ sosial kontroll gjennom sosiale medier» (Proba, 2022)

Innledning

Utfordringer

Å bli utsatt for trusler, tvang og vold har alvorlige konsekvenser og kan gi langvarige skader både fysisk og psykisk. Det kan forhindre deltakelse i utdanning og arbeidsliv, føre til utenforskap og svekke tillit både til samfunnet og til andre mennesker.

Barn og unge som utsettes for negativ sosial kontroll i oppveksten, fratas ofte muligheten til å kunne ta egne valg. Det kan gjøre det vanskeligere å bygge relasjoner, orientere seg i samfunnet, uttrykke seg og ta selvstendige valg ut fra egne interesser og behov, også i voksen alder.

Når negativ sosial kontroll også utøves digitalt, kan den være til stede til enhver tid og utøves av mennesker på tvers av landegrensar. Da er ingen steder trygge.

Lovverket er et viktig virkemiddel for å beskytte mennesker fra negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. For at lovverket skal gi nødvendig beskyttelse, må det treffe riktig. Vi må plassere ansvaret der det hører hjemme, og vi må straffeforfølge de som fratar andre friheten. Et offentlig utvalg leverte i juni 2024 utredningen NOU 2024: 13 *Lov og frihet*, som gir en helhetlig gjennomgang av regelverk og juridiske problemstillinger i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Utredningen inneholder en rekke anbefalinger og forslag til regelendringer for å styrke rettsvernet (se boks 5).

Det finnes ikke nøyaktig tall på hvor mange som er utsatt for negativ sosial

kontroll og æresmotivert vold, herunder tvangsekteskap, ufrivillige utenlandsopphold og kjønnslemlestelse. Det vi ser, er at saker til det nasjonale Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har økt de siste årene. I 2024 veiledet Kompetanseteamet i 1 402 saker. Det var en økning på 23 prosent fra 2023. En økning i antall saker betyr ikke nødvendigvis at omfanget har økt. Det kan også bety at de særskilte tjenestene på feltet (se boks 3) har blitt bedre kjent og at flere utsatte vet hvor de kan få hjelp. De som ikke våger å be om hjelp, eller som ikke vet hvor det er hjelp å få, framkommer ikke i noen statistikk.

For den utsatte kan det å melde fra om vold og trusler ha betydelige konsekvenser. En anmeldelse kan innebære at personen blir utsatt for ytterligere vold og trusler, eller må bryte med familien sin. Dette er blant årsakene til at det antas å være store mørketall.

Negativ sosial kontroll og æresmotivert vold er et alvorlig samfunnsproblem som kan forekomme i ulike miljøer og befolkningsgrupper. Selv om negativ sosial kontroll skjer i mange ulike grupper og miljøer, forekommer det oftere i familier med bakgrunn fra land der patriarkalske og kollektivistiske familiestrukturer og konservative holdninger til kjønn og seksualitet er mer utbredt enn i Norge. Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold fikk i 2024 flest saker fra personer med bakgrunn fra Syria, Pakistan, Somalia, Afghanistan og Irak.

Mange finner fellesskap og tilhørighet i tros- og livssynssamfunn. I noen av disse samfunnene kan det også forekomme negativ sosial kontroll som gjør det vanskelig å ta egne valg og leve

livet slik man selv ønsker. Konsekvenser av å bryte med regler og forventninger, kan være at man blir utstøtt fra trossamfunnet og risikerer å miste kontakten med familie, venner og øvrig nettverk.

Handlingsplaner – en strukturert og målrettet innsats

Handlingsplaner har vært et sentralt virkemiddel i arbeidet mot det som nå omtales som negativ sosial kontroll og æremotivert vold. Planene har bidratt til strukturert og målrettet innsats, med tiltak som har ført til lovendringer, opprettelse av særskilte tjenester, forskning og kompetanseutvikling.

Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse kom på den politiske dagordenen på 1990-tallet. I 1995 ble det vedtatt en straffebestemmelse mot kjønnslemlestelse, og i 2003 fikk Norge en egen straffebestemmelse mot tvangsekteskap. På 2000-tallet ble det etablert flere særskilte tjenester med kompetanse på negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Det ble opprettet et nasjonalt tverretattlig kompetanseteam, mangfoldsrådgivere ble utplassert på skoler og spesialutsendinger for integreringssaker ble utstasjonert på utvalgte utenriksstasjoner. Det har også blitt etablert et fagteam i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). I tillegg til de særskilte tjenestene, finnes det flere tilbud rettet mot utsatte og tjenesteapparatet (se boks 4).

Målet med denne handlingsplanen er å sikre god forebygging, systematikk i kompetansehevingen av tjenesteapparatet, bedre hjelp og beskyttelse til utsatte, og styrking av det rettslige vernet i saker som omhandler æresmotivert vold og ufrivillig utenlandsopphold.

Boks 1: Handlingsplanen sees i sammenheng med blant annet følgende dokumenter:

Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026).

Regjeringens handlingsplan «Kvinner, fred og sikkerhet» (2023–2030).

NOU 2024: 13 Lov og frihet (se boks 5).

Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) Trygghet for alle (se boks 2).

Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering - ny innsats 2024–2027.

Handlingsplan for trygg digital oppvekst (Medietilsynet, oktober 2024).

Strategi for likestilling mellom kvinner og menn 2025–2030.

Meld. St. 18 (2024–2025) Når uhellet er utenlands. Konsulær bistand og bistand fra norske myndigheter i krisesituasjon i utlandet.

Stortingsmelding om sosial utjevning og mobilitet (våren 2025)

Nasjonal strategi mot menneskehandel (2025–2030)

Nasjonal strategi for seksuell helse (lanseres i løpet av 2025)

Boks 2: Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) Trygghet for alle

Regjeringens opptrappingsplan omhandler vold og overgrep mot både voksne og barn. Planen omfatter også tiltak mot negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Tiltakene følges opp parallelt med tiltakene i handlingsplanen. Særlig relevante tiltak er vedlagt denne handlingsplanen.

Boks 3: De særskilte tjenestene

Det er tre statlige, særskilte tjenester som bidrar til å forebygge negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Disse er beskrevet under. De særskilte tjenestene eksisterer parallelt med det ordinære tjenesteapparatet, som politi, skole, barnevern og helse- og omsorgstjenesten. De særskilte tjenestene har et særlig ansvar for å forebygge, avdekke og følge opp personer som kan være utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. De skal også bidra til å heve kompetansen om tematikken i det øvrige tjenesteapparatet, og sørge for bedre tverretattlig samarbeid gjennom å fungere som mellomledd mellom ulike offentlige instanser.

Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Kompetanseteamet er et nasjonalt tverretattlig team som bistår tjenesteapparatet i hele landet i saker om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, herunder tvangsekteskap, ufrivillige utenlandsopphold og kjønnslemlestelse. I 2024 ga kompetanseteamet råd og veiledning i 1 402 saker. Regjeringen har styrket og utvidet teamet de siste årene.

Teamet gir kompetanseheving og veiledning til tjenester og frivillige organisasjoner som møter utsatte i sitt arbeid. Blant de som henvender seg til kompetanseteamet er ansatte i barnevernstjenesten, politiet, barnehager, skoler, asylmottak, helsestasjons- og skolehelsetjenesten, krisesentre, norske utenriksstasjoner, Nav og UDI. Kompetanseteamet veileder også utsatte i hvordan de kan få hjelp. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) koordinerer teamet som også består av representanter fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Utlendingsdirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir), Helsedirektoratet (Hdir) og Utdanningsdirektoratet (Udir).

Spesialutsendinger for integreringssaker

Det er spesialutsendinger for integreringssaker ved utenriksstasjonene i Ankara, Amman, Islamabad og Nairobi. De gir konsulær bistand til personer utsatt for negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, ufrivillige utenlandsopphold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. De bidrar også med kompetanseheving i utenriksstasjonen og i tjenesteapparatet i Norge, for å forhindre at personer blir sendt til utlandet mot sin vilje. I 2024 ga spesialutsendingene råd og veiledning i 310 saker.

Mangfoldsrådgivere

Det er utplassert i underkant av 70 mangfoldsrådgivere ved utvalgte ungdoms- og videregående skoler i alle landets fylker, i tillegg til utvalgte voksenopplæringssentre. De gir råd og veiledning til elever og driver forebyggende tiltak for å bevisstgjøre elevene om deres rettigheter og valg. En viktig oppgave er også å heve kompetansen til ansatte i ulike hjelpetjenester. I 2024 ga mangfoldsrådgiverne råd og veiledning i 1031 saker.

I tillegg til mangfoldsrådgiverne, har IMDi et fagteam som arbeider med å forebygge negativ sosial kontroll og æresmotivert vold gjennom kompetanseheving. Innsatsen til IMDi's fagteam er hovedsakelig rettet inn mot ansatte på skoler som ikke har mangfoldsrådgivere og ansatte i voksenopplæringssentre og flyktningetjenester, men fagteamet tilbyr også kompetanseheving for andre offentlige hjelpetjenester og til frivilligheten.

Samlet oversikt over tiltak

Innsatsområde 1: Rettsvern

- 1 Styrke rettsvernet til utsatte i æresvoldssaker, med særskilt fokus på barn og unge (a, b)
Justis- og beredskapsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- 2 Lovregulering av de særskilte offentlige tjenestene som forebygger negativ sosial kontroll og æresmotivert vold og gir bistand i enkeltsaker
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innsatsområde 2: Forebygging

- 3 Bedre forebygging – en styrket mangfoldsrådgiverordning
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- 4 Informasjon om negativ sosial kontroll skal være målrettet og lett tilgjengelig for de som trenger det (a, b)
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- 5 Utrede oppholds- og selvforsørgelse-serklæring for nyankomne flyktninger og familiegjennforente
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- 6 Styrke muligheten for økt deltakelse i jobb og utdanning for innvandrerkvinner (a, b)
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- 7 Styrke frivillighetens arbeid mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold (a, b)
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Kultur- og likestillingsdepartementet
- 8 Vurdere integreringstilskudd ved rebosetting
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

- 9 Styrke samarbeidet mellom Kompetanseteamet og krisesentertilbudet
Barne- og familiedepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

- 10 Styrke hjelpetilbudet til voldutøvere eller personer som står i fare for å utøve vold og overgrep
Helse- og omsorgsdepartementet

- 11 Vurdere systemet for sperret adresse for barn i barnevernet
Barne- og familiedepartementet

- 12 Ny kunnskap om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold for mer effektive tiltak (a, b, c, d, e, f, g)
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Kultur- og likestillingsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Barne- og familiedepartementet

- 13 Styrke det internasjonale samarbeidet om å forebygge negativ sosial kontroll (a, b)
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innsatsområde 3: Kompetanseheving

- 14 Styrke tjenesteapparatets kunnskap om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold (a, b, c)
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
- 15 Styrke barnevernstjenestens kompetanse i saker som omfatter ulike former for vold og overgrep (a, b, c, d, e)
Barne- og familiedepartementet

16 Øke kompetansen i politi og påtalemyndighet
Justis- og beredskapsdepartementet

17 Øke kunnskap om og bruk av spesialiserte poliklinikktilbud for kvinner utsatt for kjønnslemlestelse (a, b, c)
Helse- og omsorgsdepartementet

18 Videreutvikle samarbeidet mellom de særskilte tjenestene og tros- og livssynssamfunn
Barne- og familiedepartementet

19 Heve kompetansen i barnehage, skole og SFO (a, b)
Kunnskapsdepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

20 Øke kompetansen om vold og overgrep mot eldre med minoritetsbakgrunn
Kultur- og likestillingsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet

21 Utrede behovet for regelverksendringer og informere tros- og livssynssamfunn om regler om taushetsplikt, avvergingsplikt og meldinger til barnevernstjenesten
Barne- og familiedepartementet

22 Øke kompetansen om negativ sosial kontroll, æresmotivert vold og kjønnslemlestelse i helse- og omsorgstjenestene (a, b, c, d)
Helse- og omsorgsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

23 Styrke samarbeid og kompetanseoverføring mellom tjenestene som har tiltak mot menneskehandel og de særskilte tjenestene mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet

24 Heve kompetansen om negativ sosial kontroll i voksenopplæringen
Kunnskapsdepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innsatsområde 4: Ufrivillige utenlandsopphold

25 Forslag om utreiseforbud mv.
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet

26 Tiltak før, under og etter et ufrivillig utenlandsopphold (a, b, c)
Justis- og beredskapsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Utenriksdepartementet
Kunnskapsdepartementet

27 Utrede stans av offentlige ytelser og barnebidrag ved skadelig utenlandsopphold
Barne- og familiedepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

28 Utrede rett og plikt til opplæring og kvalifisering for personer som har returnert til Norge etter et ufrivillig utenlandsopphold
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

29 Bedre ivaretagelse av personer som er utsatt for ufrivillige utenlandsopphold (a, b)
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Utenriksdepartementet

Boks 4: Andre særskilte ordninger

Nasjonalt bo- og støttetilbud for personer over 18 år utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Bo- og støttetilbudet er for personer over 18 år som står i fare for, eller har blitt utsatt for tvangsekteskap, æresmotivert vold og/eller negativ sosial kontroll og som har behov for et trygt sted å bo. De kan også trenge støtte til å etablere seg på nytt. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ved Kompetanseteamet koordinerer og tildeler plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet.

Ordning for dekning av utgifter til hjemreise

Bufdir ved Kompetanseteamet vurderer også søknader til ordningen for dekning av utgifter til hjemreise for personer i utlandet som er utsatt for, eller står i fare for å bli utsatt for, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og/eller negativ sosial kontroll.

Mentorordning for utsatte personer

Det er etablert en mentorordning for personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Mentorordningen gir de som

bryter med sin familie noen å være sammen med i hverdagen og i høytider. Ordningen består av «Mentorfamilie» i regi av Røde Kors, nettverket «Sammen» i regi av Oslo Krisesenter, samt prosjekter som tildeles midler gjennom Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) tilskuddsordning til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner. I tillegg administrerer Bufdir «Mentorhub», et møteforum for ulike aktører som jobber med mentortiltak for denne målgruppen.

Regionale nettverk for kompetanseheving

De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) arrangerer undervisning, veiledning og nettverkssamlinger om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold for ansatte i tjenesteapparatet i hele landet. Det er etablert en tilskuddsordning som er søkbar for landets RVTser. Tilskuddsordningen forvaltes av IMDi og skal bidra til at de ordinære tjenestene, som politi, helsevesen og barnevern, skal få kompetanse til å avdekke negativ sosial kontroll, vold og overgrep, følge opp personer som er utsatte og øke samarbeid mellom tjenestene.

Begreper

Negativ sosial kontroll

Sosial kontroll finnes i alle samfunn og kulturer, og er ikke i seg selv negativt. Sosial kontroll kan være nødvendig, positiv og styrkende. Grensene for hva slags kontroll for eksempel foreldre kan utøve over egne barn har endret seg over tid. Hovedregelen i norsk rett er at foreldre i kraft av foreldreansvaret har stor frihet til å treffe beslutninger og føre tilsyn med sine barn. Utgangspunktet er også at foreldre har rett til å oppdra sine barn i tråd med sin kulturelle bakgrunn og religiøse overbevisning. Det kan være en glidende overgang mellom sosial kontroll eller foreldrekontroll, og de formene for sosial kontroll som defineres som negative.

I denne handlingsplanen brukes begrepet negativ sosial kontroll som en samlebetegnelse som omfatter bruk av press, oppsyn, trusler, tvang eller annet som systematisk begrenser en person i sin livsutfoldelse, eller gjentatte ganger hindrer personen i å ta selvstendige valg om eget liv og egen framtid. I vurderingen av om et handlingsmønster utgjør negativ sosial kontroll, skal det tas hensyn til den kontrollerte personens alder og utvikling, og prinsippet om hensynet til barnets beste. Kontrollen kan ha til hensikt å sikre at personen lever i tråd med familiens eller gruppens normer, blant annet for å bevare eller gjenopprette ære eller anseelse. Kontrollen kan også ha andre motiver. Denne forståelsen av negativ sosial kontroll er i tråd med bruken av begrepet i NOU 2024: 13 *Lov og frihet*.

Æresmotivert vold

Æresmotivert vold brukes om fysisk og psykisk vold som utøves mot en person med sikte på å forebygge ærestap eller gjenopprette ære i familier, slekt eller samfunn der sosial anseelse anses som et kollektivt anliggende. Æresmotivert vold kan omfatte ulike former for negativ sosial kontroll, og alvorlige straffbare handlinger som vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresdrap. Dette baserer seg på begrepsforståelsen i NOU 2024: 13 *Lov og frihet*.

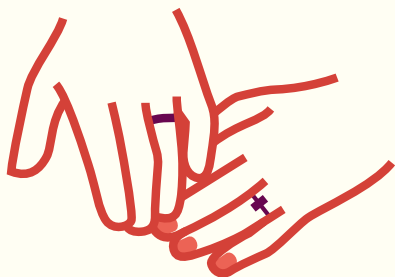
Æresmotivert vold kan skje i familier og grupper hvor det forventes at enkeltpersonene innretter seg etter fellesskapet, og hvor hver enkelt har et ansvar for at familien og gruppen har et godt rykte. Jenter og kvinner er særlig utsatt for æresmotivert vold, fordi familiens eller gruppens ære ofte er knyttet til kontroll av kvinners seksualitet, og uønsket atferd derfor kan påføre hele familien eller gruppen skam.

Æresmotivert vold erstatter begrepet *æresrelatert vold*, som ble brukt tidligere. Unntaket er der æresrelatert inngår som del av navnet på tjenester eller benyttes i andre offentlige dokumenter. Dette følger opp begrepsbruken i NOU 2024:13 *Lov og frihet*, og utvalgets begrunnelse:

«Utvalget har valgt å bruke begrepet «æresmotivert» vold eller kriminalitet framfor «æresrelatert». Grunnen er at det er ære som motiv for den straffbare handlingen eller urettmessige atferden som står sentralt.»

Kjønnslemlestelse

Kjønnslemlestelse er en fellesbetegnelse på ulike typer inngrep som skader jenter og kvinners kjønnsorgan. Kjønnslemlestelse kan ha store fysiske og psykiske konsekvenser for den som er utsatt, og er ofte forbundet med smerter, underlivsplager og seksuelle plager. Kjønnslemlestelse er forbudt etter straffeloven. Det er usikkert hvor mange omskårne jenter og kvinner som bor i Norge i dag, men i 2013 ble antallet antatt å være om lag 17 300. Dette er hovedsakelig personer som har blitt omskåret før de flyttet til Norge.

Tvangsekteskap

Tvangsekteskap er ekteskapsinngåelse der en eller begge ektefellene ikke har mulighet til å velge å forbli ugift uten å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press. Tvangsekteskap kan i praksis også innebære at den enkelte ikke har mulighet til å bryte en forlovelse eller et inngått ekteskap, eller velge en partner på tvers av familiens ønsker, uten å bli utsatt for represalier. Tvangsekteskap er forbudt i Norge, uavhengig av personens alder, og om ekteskapet er inngått i Norge eller utlandet.

Utenomrettslige ekteskap er ikke ekteskap etter norsk lov, men ekteskapslignende forbindelser inngått i samsvar med religiøse eller kulturelle tradisjoner, i Norge eller i utlandet. Det kan oppleves og behandles som ekteskap av partene selv og miljøet rundt dem, og i

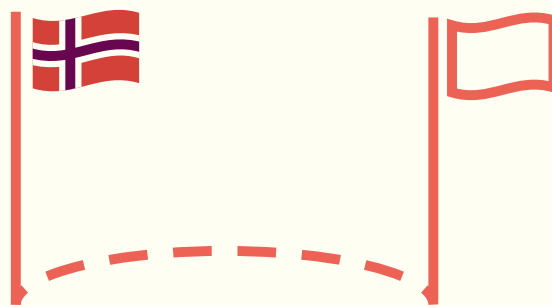
partenes opprinnelsesland. Utenomrettslige tvangsekteskap er forbudt etter straffeloven, på samme måte som tvangsekteskap.

Barneekteskap

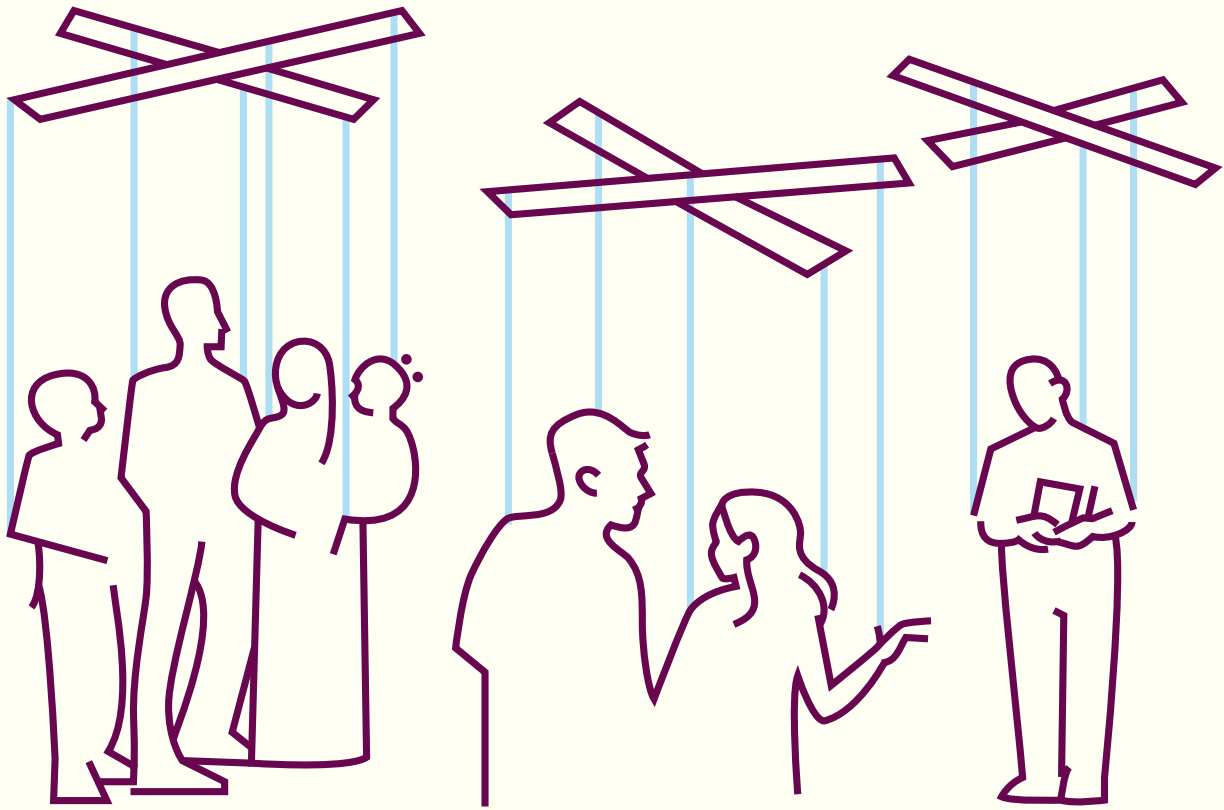
Barneekteskap vil si at den ene eller begge som gifter seg er under 18 år. I ekteskapsloven er det en absolutt grense på 18 år for å inngå ekteskap i Norge. Ekteskap som er inngått i utlandet, hvor en eller begge var under 18 år, anerkjennes som hovedregel ikke i Norge. Et barneekteskap inngått med noen under 16 år er forbudt etter straffeloven.

Ufrivillig utenlandsopphold

Ufrivillig utenlandsopphold er en alvorlig form for negativ sosial kontroll og innebærer å bli sendt, tatt med til, eller etterlatt i utlandet mot sin vilje. I tråd med begrepsbruken i NOU 2024: 13 *Lov og frihet* bruker denne handlingsplanen både «ufrivillig utenlandsopphold» og «skadelig utenlandsopphold» for å beskrive flere ulike forhold som barn og voksne kan befinne seg i ved utenlandsopphold. Når det gjelder barn, brukes ufrivillig utenlandsopphold om tilfeller der barnet oppholder seg i utlandet i strid med hva foreldrene har rett til å bestemme i kraft av sitt foreldreansvar etter barneloven kapittel 5.

Ufrivillige utenlandsopphold kan gi fysiske og psykiske skader. *Skadelig utenlandsopphold* brukes i denne handlingsplanen for å beskrive situasjoner der personer risikerer, eller er utsatt for, skadelige handlinger mens de er i utlandet. Skadelige handlinger er for eksempel

tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og mishandling, alvorlig omsorgssvikt, eller at foreldrene aktivt hindrer barnet fra å motta skolegang. Et utenlandsopphold kan også være ufrivillig uten at personen er utsatt for slike skadelige handlinger.

Ufrivillig utenlandsopphold er et videre begrep enn skadelig utenlandsopphold. Det kan for eksempel omfatte tilfeller der et barn eller en voksen har reist til utlandet sammen med en forelder, ektefelle eller samboer, og personen blir fratatt reisedokument og etterlatt i utlandet mot sin vilje. Det kan føre til at utsatte går glipp av skolegang, mister norskkunnskaper, nettverk og tilknytning til Norge.

Særlig utsatte grupper

Forskning viser at unge med innvandrerbakgrunn, og særlig jenter og kvinner, er sårbare for å bli utsatt for negativ sosial kontroll. Personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet (lhbt+) er også særlig utsatt. Det gjelder både dem med og uten innvandrerbakgrunn.

Andre utsatte grupper kan være:

- nyankomne flyktninger og innvandrere
- enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger
- personer med funksjonsnedsettelse
- eldre personer som lever i et avhengighetsforhold
- personer i enkelte tros- og livssynssamfunn

Handlingsplanens innsatsområder

Med denne handlingsplanen styrker regjeringen innsatsen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold ytterligere. Vi forsterker innsatsen på fire områder: rettsvern, forebygging, kompetanseheving i tjenesteapparatet og ufrivillige utenlandsopphold.

Innsatsområde 1

– Rettsvern

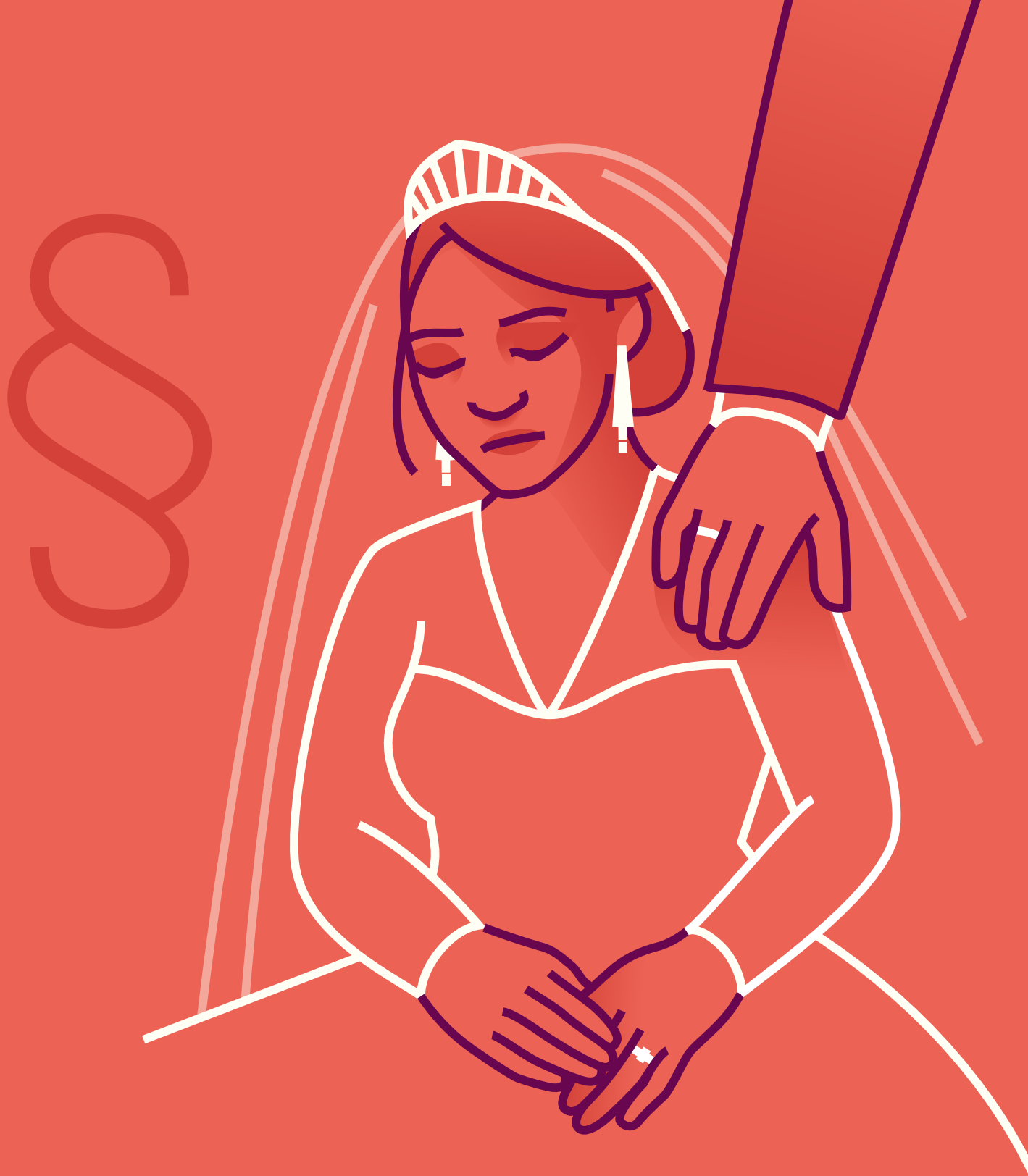
Regjeringen vil styrke rettsvernet til barn, unge og voksne som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Regjeringen styrker innsatsen og foreslår flere rettslige tiltak for å forebygge og bekjempe negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. NOU 2024: 13 *Lov og frihet* er et viktig grunnlag for regjeringens videre arbeid. Utvalget har gitt en rekke konkrete anbefalinger og forslag til lovendringer for å styrke rettsvernet til personer som står i fare for eller er utsatt for negativ sosial kontroll, æresmotivert vold mv. Utredningen viser nettopp at lovverket er en viktig del av det brede spekteret av tiltak som skal beskytte retten til frihet og trygghet fra negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

For regjeringen er det et mål at flere alvorlige handlinger blir kriminalisert, og at de som utfører æresmotivert vold, tvinger noen til å inngå ekteskap eller utsetter barn for kjønnslemlestelse blir holdt ansvarlige. Regjeringen vil også ha en målrettet innsats for barn og unge som er, eller står i fare for å bli utsatt for slike handlinger.

Norge var tidlig ute med å vedta egne straffebestemmelser mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, og de siste årene er det vedtatt flere lovendringer som har styrket det rettslige vernet til utsatte personer, blant annet følgende:

- Straffebestemmelsen om tvangsekteskap er endret slik at den også gjelder utenomrettslige tvangsekteskap.
- Avvergingsplikten i straffeloven er utvidet til å omfatte avverging av tvangsekteskap og ekteskap med barn under 16 år, inkludert utenomrettslige ekteskap med barn under 16 år.
- Det er innført forbud mot søskenbarneekteskap og det er foretatt innstramminger i ekteskapsloven for å bekjempe barneekteskap.

«Du vet, pappa var redd for oss jentene da, og for æren og sånn. Jeg husker jeg hørte pappa snakke i telefonen om at han skulle gifte meg bort.»

Ung jente, informant i rapporten «Det var ikke bare ferie» (Ekspertgruppe om unge som etterlates i utlandet mot sin vilje, 2020).

Boks 5: NOU 2024: 13 *Lov og frihet*

I september 2021 ble det oppnevnt et offentlig utvalg ledet av professor Henriette Sinding Aasen. Utvalget fikk i mandat å utrede de samlede juridiske problemstillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Utvalget leverte sin utredning NOU 2024: 13 *Lov og frihet* den 21. juni 2024. Utredningen gir en helhetlig gjennomgang av de juridiske problemstillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll og i hvilken grad utsatte har et godt nok rettsvern.

Lovutvalget har kommet med en rekke anbefalinger og mer enn 60 konkrete forslag til endringer i regelverket, blant annet:

- viktige avklaringer av sentrale begreper som negativ sosial kontroll, æresmotivert vold og ufrivillig utenlandsopphold.
- endringer i straffeloven, blant annet at bestemmelsene om mishandling i nære relasjoner gjøres bedre tilpasset særtrekk i æresvoldssaker. Videre at tvangsekteskap og barneekteskap inntas som utnyttelsesformål i bestemmelsen om menneskehandel. Det foreslås også en strengere og mer omfattende bestemmelse om barneekteskap og at æresmotiv synliggjøres som en straffeskjerpene omstendighet.
- tiltak og reguleringer i barneloven og barnevernsloven, blant annet at det skal legges vekt på om barnets rett til medvirkning og selvbestemmelse er alvorlig krenket når det vurderes om det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt.
- tiltak før, under og etter et ufrivillig utenlandsopphold, blant annet forslag om et utreiseforbud i barnevernsloven og ettervern for risikoutsatte barn. Det foreslås også kompetansehevingstiltak om plikten til å melde fra til barnevernstjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utsatt for skadelig utenlandsopphold.

Utredningen har vært på offentlig høring, og det har kommet inn mer enn 80 [høringssvar](#).

Tiltak 1: Styrke rettsvernet til utsatte i æresvoldssaker, med særskilt fokus på barn og unge

Regjeringen mener at lovforslagene i NOU 2024: 13 *Lov og frihet* er en viktig del av det brede spekteret av tiltak som skal beskytte retten til frihet og trygghet fra negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Det er behov for raskt å vurdere utvalgets forslag og få på plass lovendringer som anses nødvendige. Regjeringen vil i løpet av handlingsplanens periode gjennomgå forslagene i NOUen. Dette vil være et høyt prioritert arbeid.

a) En målrettet innsats for barn og unge

Regjeringen ønsker å få på plass nødvendige lovendringer for å styrke rettsvernet til barn og unge, og vil særlig vurdere:

- endringer i reguleringen av barneekteskap og om tvangsekteskap og barneekteskap skal tas inn som utnyttelsesformål i straffelovens bestemmelse om menneskehandel.
- bedre beskyttelsestiltak for barn som er utsatt for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Ansvarlige departementer: Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

b) Styrke strafferettslig vern til utsatte i æresvoldssaker

Regjeringen ønsker å styrke det strafferettslige vernet til utsatte i æresvoldssaker, og vil særlig vurdere:

- endringer i reguleringen av æresmotivert kriminalitet, og særlig om straffelovens bestemmelse om mishandling i nære relasjoner bør gjøres bedre tilpasset særtrekk i æresvoldssaker.

- om personkretsen som kan straffeforfølges for overtredelser av straffelovens bestemmelse om mishandling i nære relasjoner bør utvides.
- om æresmotiv bør nevnes særskilt som en skjerpande omstendighet i straffeloven.

Ansvarlige departementer: Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 2: Lovregulering av de særskilte offentlige tjenestene som forebygger og hindrer negativ sosial kontroll og æresmotivert vold og gir bistand i enkeltsaker

De særskilte tjeneste, omtalt i boks 3, driver forebyggende arbeid og gir veiledning og bistand i enkeltsaker. Sakene inneholder ofte svært sensitive opplysninger som blir samlet inn og delt mellom mange offentlige instanser. Disse tjenestene er ikke nærmere regulert i lov eller forskrift. En ekstern utredning legger til grunn at deler av de særskilte tjenestene ikke har et godt nok juridisk grunnlag for å samle inn, lagre, bruke og videreformidle personopplysninger, og anbefaler at behandlingen av personopplysninger reguleres i lov.

Regjeringen vil sende på høring et forslag om lovregulering av de særskilte tjenestene som forebygger og hindrer negativ sosial kontroll og æresmotivert vold og ivaretagelse av personvern.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Boks 6: Rapport om æresdrap i Norge

I etterretningsrapporten «Æresdrap i Norge 2020-2022» fastslår Kripos at omfanget av æresdrap er vanskelig å fastslå både nasjonalt og internasjonalt siden drap ofte ikke registreres etter motiv, og det kan være vanskelig å skille æresdrap fra andre drap med mindre ære har vært en sentral del av etterforskningen.

Rapporten konkluderer med at det sannsynligvis har blitt begått eller bestilt minst 24 æresdrap i Norge i perioden 2000–2022. Svært få av sakene er identifisert, etterforsket og iretteført som æresdrap av politi og påtalemyndighet. Æresmotivet er omhandlet i selve dommen i kun seks av sakene.

Æresdrap er organiserte drap. I 11 av 24 saker foreligger det konkret informasjon om at andre enn gjerningspersonen selv passivt eller aktivt potensielt har støttet eller medvirket til selve drapshandlingen. Kun i én av sakene har noen blitt dømt for medvirkning.

Rapporten påpeker at æresdrap er varslede drap. I et flertall av sakene har familien kjent til konkrete drapstrusler eller drapsplaner i forkant av drapet, og i over halvparten av sakene har offeret anmeldt gjerningspersonen for vold eller drapstrusler før vedkommende ble drept. I seks saker ble offeret drept noen måneder etter at forholdet ble anmeldt til politiet.

Innsatsområde 2

– Forebygging

Regjeringen vil prioritere mer systematikk og helhet i det forebyggende arbeidet.

Regjeringen har som mål å forhindre negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Å bli utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold kan få betydelige konsekvenser for fysisk og psykisk helse og deltakelse i utdanning og arbeids- og samfunnsliv. Noen vil trenge langvarig støtte og oppfølging. God forebygging kan spare enkeltpersoner for store lidelser og samfunnet for store kostnader.

Regjeringen prioriterer integreringstiltak og voldsforebygging. Det handler blant annet om tidlig innsats, tilgang til råd og veiledning og tilgjengelig informasjon om lover, rettigheter og plikter – og muligheter for deltakelse på ulike samfunnsarenaer.

Forebygging omfatter arbeidet som gjøres for å redusere forekomsten av negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Det innebærer blant annet å redusere skadevirkninger og hindre gjentakelse. Sikkerhetstiltak og tiltak rettet mot utøvere er derfor også del av det forebyggende arbeidet.

Frivilligheten har en viktig rolle i forebyggingsarbeidet. Frivilligheten fyller flere roller, og er i mange situasjoner viktige brobyggere mellom den utsatte og det offentlige tjenesteapparatet. Et godt samarbeid mellom frivilligheten og det offentlige bidrar til at flere får hjelp på et tidlig tidspunkt.

Norge har lange tradisjoner for en kunnskapsbasert politikk. For å kunne utvikle gode tiltak mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold trenger vi oppdatert kunnskap. Negativ sosial kontroll og æresmotivert vold er et globalt problem, og internasjonal kunnskapsutvikling og erfaringsdeling er viktig for å utvikle innsatsen videre.

Regjeringen retter tiltakene inn mot følgende områder:

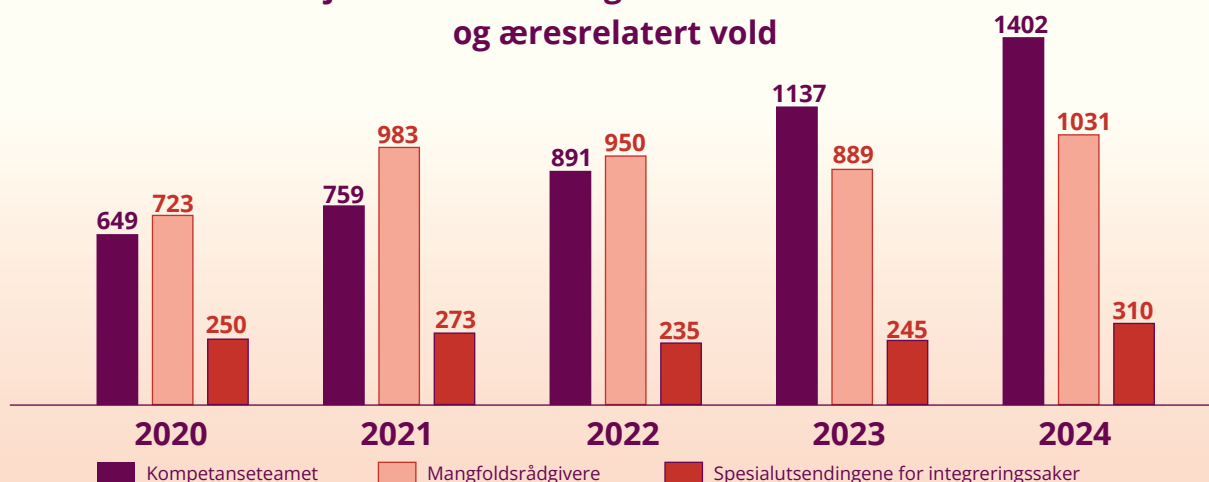
- Tidlig innsats og deltakelse
- Informasjon om rettigheter, lovverk og hjelpetilbud
- Ny kunnskap
- Internasjonalt samarbeid

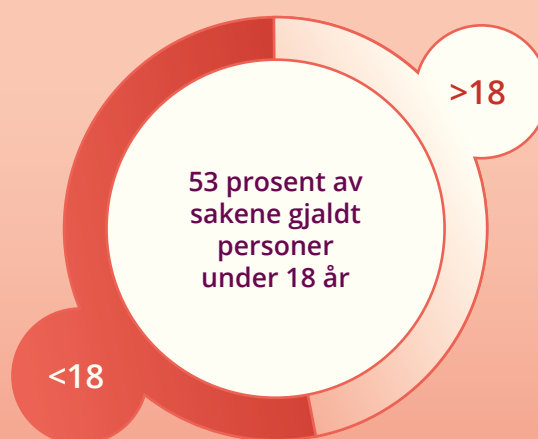
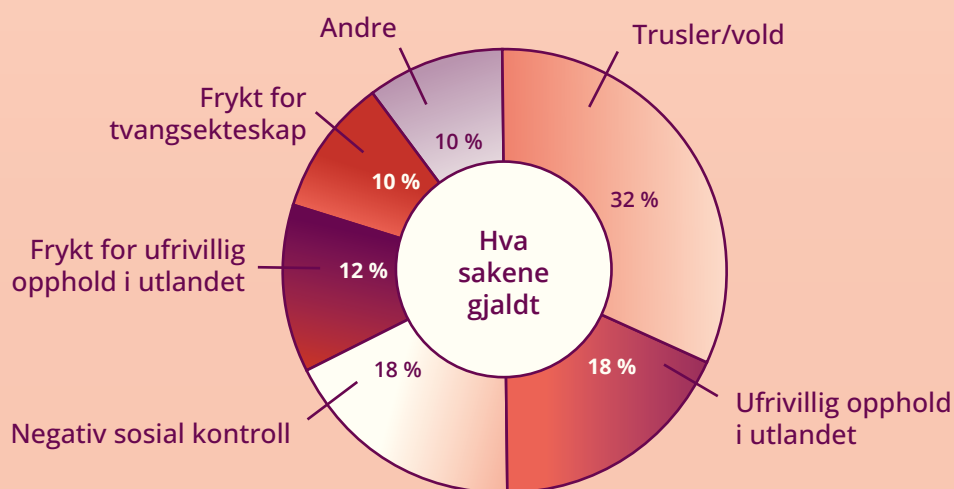
«Min oppgave er at elevene skal ha det bra. Jeg stiller opp på småting, og hvis de blir vant til at jeg er der på småting, kommer de etter hvert til meg med store ting. De kommer med alt fra «kan du åpne heisen?» til «mamma og pappa slår meg.»

Miljøarbeider, informant i rapporten «Negativ sosial kontroll på skolen» (Proba, 2024)

Antall saker til de særskilte tjenestene mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Saker til det nasjonale kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i 2024

Tiltak 3: Bedre forebygging – en styrket mangfoldsrådgiverordning

Det er i underkant av 70 mangfoldsrådgivere på ungdoms- og videregående skoler i alle landets fylker, og ved enkelte voksenopplæringssentre. De gir råd og veiledning til elever på skolene der de jobber, og bistår også med kompetanseheving og veiledning ved skoler som ikke har mangfoldsrådgivere.

Det er kommet flere rapporter og anbefalinger som er relevante inn i arbeidet med å styrke forebyggingsarbeidet, blant annet har NOVA følgeevaluert et forsøk med mangfoldsrådgivere på ungdomsskoler og voksenopplæringssentre. Rapporten anbefaler blant annet at det bør legges mer vekt på forebyggende arbeid; på ungdomsskolen gjennom samarbeid med foreldre og på voksenopplæring gjennom kunnskap om foreldrerollen og barn og voksnes rettigheter i Norge.

Regjeringen vil videreutvikle mangfoldsrådgiverordningen, som et ledd i det forebyggende arbeidet. Det skal særlig ses på hvordan man kan styrke arbeidet mot foreldre og skoler som ikke har mangfoldsrådgivere.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 4: Informasjon om negativ sosial kontroll skal være målrettet og lett tilgjengelig for de som trenger det

Det finnes allerede nettressurser og tilbud om tematikken, men disse kan oppleves som fragmenterte og er ikke godt nok kjent. Rapporter peker også på behov for målrettede informasjonstiltak rettet mot nyankomne innvandrere, unge menn og foreldre.

Regjeringen vil:

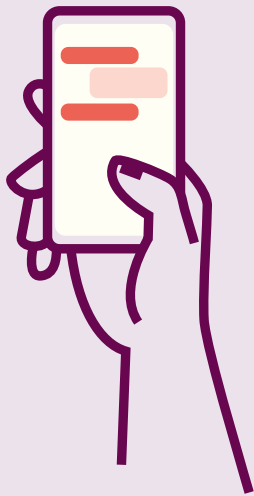
- a)** øke kjennskapen til eksisterende nettressurser og tilbud. Tiltaket skal også bidra til bedre samordning av informasjonstiltak.
- b)** utvikle informasjonstiltak som særlig rettes mot nyankomne innvandrere, unge menn og foreldre. Informasjonstiltakene skal blant annet omhandle hva negativ sosial kontroll er, konsekvensene av å bli utsatt for det, hvordan man kan forebygge og hjelpe, samt relevante rettigheter og lover i Norge.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Boks 7: Negativ sosial kontroll på sosiale plattformer

Negativ sosial kontroll utøves også på sosiale medier og på digitale flater. Kontrollen kan utøves av familiemedlemmer, kjærester, venner og andre medlemmer i samme miljø, både i Norge og fra utlandet.

Digital negativ sosial kontroll og æresmotivert vold kan forekomme i alle kanaler som benyttes for kommunikasjon. Sosiale medier som Snapchat, TikTok, Instagram og Facebook, er eksempler på arenaer hvor negativ sosial kontroll forekommer, gjennom uønsket deling, eller trusler om deling, av bilder eller videoer, ryktespredning, sverting, utestenging, press for å motta bilder, krevning av penger og tjenester, eller overvåkning og kontroll gjennom stedslokaliseringfunksjoner.

For å kunne forebygge effektivt, må tjenesteapparatet være klar over at negativ sosial kontroll også kan forekomme på digitale plattformer. Foreldre bør i tillegg ha kjennskap til barns digitale hverdag, og de digitale tjenestene må være forsvarlig regulert for barn.

Foreldre har ansvar for at barna har det bra, og at deres rettigheter både i det digitale og fysiske miljøet er ivaretatt. Å finne balansen mellom beskyttelse og barns rett til privatliv kan være utfordrende. Foreldre kan overvåke søkehistorikk, sjekke innholdet på mobiltelefoner og spore barnas bevegelser via GPS på mobiltelefoner og smartklokker. Hvis foreldre sporer barna i hjemmelighet, kan det skade barns rett til privatliv og tilliten mellom barn og foreldre. FNs barnekomité advarer mot rutinemessig overvåkning av barn og unge.

Regjeringen har igangsatt arbeid for å forsterke innsatsen for å sikre barn og unge en trygg digital oppvekst:

- Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om barn og unges digitale oppvekst. Stortingsmeldingen om trygg digital oppvekst skal bidra til en helhetlig politikk på feltet. Meldingen skal se på både muligheter og utfordringer knyttet til den digitale hverdagen barn og unge lever i.
- Regjeringen vil ha en aldersgrense på 15 år for når barn selv kan samtykke til at sosiale medier behandler personopplysningene deres. Regjeringen tar også sikte på å lovregulere en absolutt aldersgrense for sosiale medier og arbeider videre med hvordan det kan gjøres.

Tiltak 5: Utrede oppholds- og selvforsørgelseserklæring for nyankomne flyktninger og familiegjenforente

Det er et mål at nyankomne innvandrere tidlig integreres i det norske samfunnet og blir økonomisk selvstendige. For å få en varig tilknytning til arbeidslivet er gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsliv og formelle kvalifikasjoner viktig. Nyankomne flyktninger og innvandrere kan være særlig utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, noe som kan motvirke muligheten til integrering i det norske samfunnet. Det er derfor viktig at den enkelte har kunnskap om hvilke rettigheter og plikter som gjelder.

Regjeringen vil utrede om det skal innføres en oppholds- og selvforsørgelseserklæring i Norge, som nyankomne flyktninger og familiegjenforente må skrive under på, og hvor det fremgår at de har fått informasjon om sentrale rettigheter, plikter og forventninger.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 6: Styrke muligheten for økt deltakelse i jobb og utdanning for innvandrerkvinner

Sysselsettingen blant innvandrere er lavere enn i befolkningen for øvrig. Sysselsettingen blant innvandrerkvinner er også lavere enn blant innvandrer menn, selv om det varierer mye mellom innvandrergrupper og med landbakgrunn. Blant kvinner fra enkelte land i Asia og Afrika er sysselsettingen svært lav, uavhengig av botid. Det er behov for tiltak som bidrar til økt sysselsetting, særlig blant kvinner fra grupper som har svært lav sysselsetting i Norge. Regjeringen vil:

- a) vurdere å styrke Jobbsjansen. Jobbsjansen er et fulltids kvalifiseringstiltak hvor målet er å øke sysselsetting blant hjemmenværende innvandrerkvinner som ikke omfattes av andre kvalifiseringsordninger. Gjennom tilskudd til Jobbsjansesprosjekter kan kommuner tilby et individuelt tilpasset program. Jobbsjansen har i en årrekke levert gode resultater. Basert på resultatene de senere årene, anslås det at 75 prosent av deltakerne vil gå direkte over i arbeid eller ordinær utdanning etter endt program.
- b) vurdere å gjennomføre forsøk med introduksjonsprogram for kvinner som familiegjenforenes med norske og nordiske borgere og personer med permanent oppholdstillatelse.

Tiltakene skal bidra til at innvandrerkvinner får økt grunnleggende og formell kompetanse, med sikte på deltakelse i jobb eller utdanning. Økt deltakelse i arbeid bidrar til økonomisk selvstendighet og at flere kan leve frie liv.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Boks 8: Frivillig sektor

Frivilligheten er et viktig supplement til myndighetene i arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Frivilligheten når ofte grupper som er vanskelige for myndighetene å nå. De skaper dialog, tilbyr trygge arenaer og skaper tillit slik at terskelen for å be om hjelp senkes. Frivilligheten spiller også en avgjørende rolle i å støtte unge voksne som har brutt med familie.

Det er flere organisasjoner som jobber aktivt med negativ sosial kontroll, blant annet:

- Røde Kors drifter [Røde-Kors-telefonen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold](#), og gir veiledning og støtte til personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.
- [Hjelpekilden](#) gir bistand til mennesker med bakgrunn fra lukkede eller strenge religiøse miljøer. De jobber forebyggende og gir råd i religiøse bruddprosesser, ved psykisk uhelse, utenforskap, negativ sosial kontroll, vold i nære relasjoner og om barns rettigheter.
- [Selvhjelp for innvandrere og flyktninger](#) (SEIF) hjelper innvandrere og flyktninger. De hjelper særlig ungdom som står i fare for tvangsekteskap, æresmotivert vold, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll.
- [Likestilling, integrering, mangfold](#) (LIM) fremmer innvandreres deltakelse, tillit og tilhørighet til det norske samfunnet. De gir råd og veiledning til offentlig sektor om hvordan en avdekker og avverger negativ sosial kontroll. De holder også foredrag på skoler om retten til å leve frie liv.

Tiltak 7: Styrke frivillighetens arbeid mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold

Frivillige organisasjoner har en viktig rolle i arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. For de fleste unge er frivilligheten et sted hvor en møter venner og driver med fritidsaktiviteter. For andre er frivilligheten et viktig lavterskeltilbud som støtter personer i å ta vanskelige og av og til livsviktige valg for egen fremtid.

Regjeringen vil derfor styrke frivilligheten med mål om mer inkludering og bedre forebygging:

- a) Det er behov for økt kompetanse og veiledning om hvordan frivillige organisasjoner kan forebygge og håndtere negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Regjeringen vil, i samarbeid med frivillige organisasjoner, utvikle informasjonsmateriell og kurs som er tilgjengelige for og tilpasset frivillige organisasjoner.
- b) Gjennom tilskuddsordningen *Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner* kan organisasjoner blant annet søke om prosjektstøtte til holdningsskapende og forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Tilskuddsordningen ble evaluert i 2024, som resulterte i anbefalinger knyttet til utformingen og forvaltningen av ordningen. Regjeringen vil vurdere anbefalingene i evalueringen.

Ansvarlige departementer: Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet

Tiltak 8: Vurdere integreringstilskudd ved rebosetting

Det er utfordrende å få avtalt sekundærflytting for volds- og trusselutsatte når dette er nødvendig. Bosetting og rebosetting av flyktninger er en frivillig oppgave for kommunene. Ved bosetting av flyktninger mottar kommunene integreringstilskudd fra staten som skal gi en rimelig dekning av merutgifter de fem første årene. Det tar ofte tid før volds- og trusselutsatte flyktninger søker hjelp. Dersom store deler av integreringstilskuddet allerede er utbetalt, er erfaringen at mange kommuner avslår å avtale flytting. Flyktninger som flytter innen integreringstilskuddsperioden uten avtale, mister rett til introduksjonsprogram og introduksjonsstønad. Hvis flyttingen ikke er avtalt, kan tilflyttingskommunen avslå søknad om sosiale tjenester med henvisning til bosettingskommunens ansvar, med mindre dette er åpenbart urimelig. Når volds- og trusselutsatte flyktninger får avslag om flytting, blir konsekvensen ofte lange opphold på krisesenter og fravær fra opplæring i norsk og introduksjonsprogram.

Regjeringen vil vurdere å gi utvidet rett til integreringstilskudd til kommuner ved rebosetting av trussel- og voldsutsatte nyankomne flyktninger.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 9: Styrke samarbeidet mellom Kompetanseteamet og krisesentertilbudet

Personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold kan komme i kontakt med krisesentrene i en akutt fase for å oppnå trygghet.

Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold kan bistå krisesentrene med råd og veiledning for å håndtere denne type saker, og tilby kompetanseheving. Det er ikke alle krisesentre som kjenner til bistanden Kompetanseteamet kan gi, eller til det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Regjeringen vil styrke samarbeidet mellom Kompetanseteamet og krisesentrene i saker som omhandler negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Arbeidet skal bidra til å klargjøre hvordan Kompetanseteamet kan bistå og samarbeide med krisesentrene, blant annet i enkeltsaker.

Ansvarlige departementer: Barne- og familiedepartementet, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 10: Styrke hjelpetilbudet til voldutøvere eller personer som står i fare for å utøve vold og overgrep

Tilbud til voldsutøvere og personer som står i fare for å utøve vold er en viktig del av det voldsforebyggende arbeidet. Det er behov for å legge til rette for likeverdig tilgang på hjelpetilbud og at behandlingen er tilpasset slik at personer med ulike bakgrunn kan nyttiggjøre seg tilbudet.

Helsedirektoratet har utviklet en nasjonal strategi for helsesektorens arbeid med personer som utøver vold og overgrep, og jobber med oppfølgende tiltak. Det overordnede målet med strategien er å forebygge og redusere utøvelse av vold og overgrep i den norske befolkningen, ved økt oppmerksomhet på personer som utøver vold og seksualisert vold.

Regjeringen vil styrke hjelpetilbudet til personer som utøver eller står i fare for å utøve vold og overgrep.

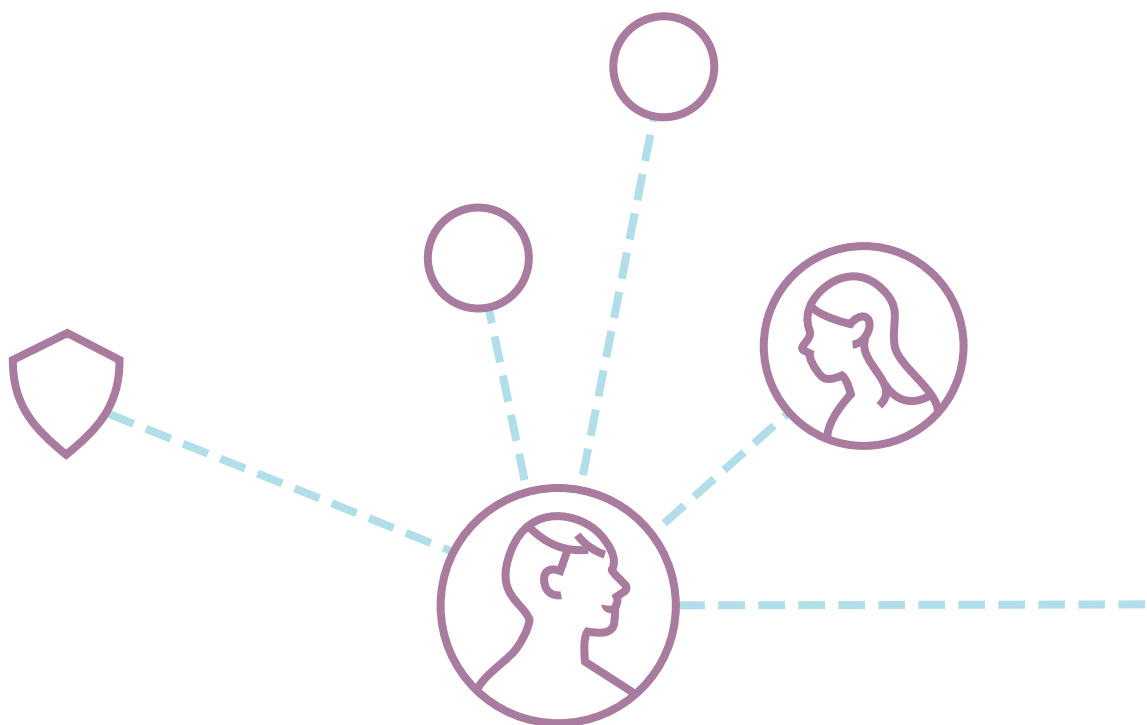
Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

Tiltak 11: Vurdere systemet for sperret adresse for barn i barnevernet

Adressesperre er et inngripende tiltak, særlig for barn. Flere har uttalt seg kritisk til dagens system, blant annet om at regelverket fremstår som fragmentert og lite tilgjengelig, og at bruken av adressesperre bør begrenses. NOVA leverte høsten 2024 en evaluering av adressesperre (kode 6 og 7) i saker om vold i nære relasjoner.

Regjeringen har igangsatt en gjennomgang av situasjonen, og vil vurdere hvordan forslagene i evalueringen best kan følges opp. Statsforvalterne er bedt om å sikre at alle barnevernstjenester er kjent med sitt ansvar og saksbehandlingsreglene.

Ansvarlig departement: Barne- og familiedepartementet

Boks 9: Ulike nettverk for kunnskapsutvikling

Nettverk for kunnskapsutvikling og kompetanseheving

Nettverket skal legge til rette for god koordinering, erfaringsutveksling og samvirke i arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Det skal videre bidra til å oppdatere relevante veiledere og ressurser, og at disse gjøres kjent. Nettverket består av Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir), Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), Utlendingsdirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Helsedirektoratet (Hdir), Utdanningsdirektoratet (Udir) og ledes av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Arbeidet i nettverket skal ses i sammenheng med direktoratsgruppen om vold i nære relasjoner, som ledes av Bufdir i samarbeid med Sekretariatet for konfliktrådene.

Nordisk nettverk om arbeid mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Det arrangeres jevnlig nordiske nettverksmøter på embetsnivå for erfaringsutveksling og kunnskapsdeling. Ledelsen av nettverket følger formannskapet i Nordisk ministerråd.

IMDis dialogråd for frivillige organisasjoner

Rådet skal nedsettes av IMDi og bestå av frivillige organisasjoner fra ulike deler av landet som arbeider mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Rådet er en videreføring av «Referansegruppen» som ble nedsatt i handlingsplanen *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024)*. Rådet skal gi innspill til myndighetene i arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, og bidra til å gjøre arbeidet kjent.

Tiltak 12: Ny kunnskap om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold for mer effektive tiltak

Det er fortsatt mye vi ikke vet om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, og feltet er i stadig bevegelse. For å få en bedre forståelse av utfordringsbildet og utvikle gode tiltak for fremtiden, trenger vi mer kunnskap. Regjeringen vil legge til rette for økt kunnskapsutvikling og forskning på feltet, blant annet gjennom følgende prosjekter:

a) Mer kunnskap om forebyggende tiltak mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold

De særskilte tjenestene er viktige i arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. De skal forebygge, avdekke og følge opp personer som kan være utsatt, og de skal bidra til å heve kompetansen i tjenesteapparatet. For å legge grunnlag for videreutvikling av tjenestene, skal det utvikles metoder for å dokumentere de særskilte tjenestenes veilednings- og kompetansehevingsarbeid. Det skal videre ses på hvordan tjenestene i størst mulig grad kan ivareta utsatte personers behov og rettigheter.

b) Sammenheng mellom negativ sosial kontroll og vold

Negativ sosial kontroll er et fenomen som spenner vidt, fra mildere til alvorlige former. Få norske studier har så langt kartlagt sammenhengen mellom restriksjoner og negativ sosial kontroll fra foreldre, og vold. Studien skal se på sammenhengen mellom negativ sosial kontroll og vold og hvordan denne varierer mellom ulike grupper.

c) Autonomi og kontroll over egne livsvalg i overgangen til voksenlivet

Studien vil undersøke i hvilken grad ulike grupper unge voksne med og uten innvandrerbakgrunn opplever å ha

autonomi, innflytelse og kontroll over egne livsvalg, for eksempel knyttet til utdanning, arbeid, partnervalg, bosted og familieetablering. Studien bygger videre på data fra The Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway (CILS-NOR), som har fulgt en kohort ungdommer fra de var omkring 16 år. Disse er nå i midten av 20-årene, og i dette prosjektet vil det gjennomføres en ny spørreundersøkelse blant annet til de samme personene.

d) Metoder for å kartlegge negativ sosial kontroll i skolen

Mye av den tidligere forskningen på negativ sosial kontroll har fokusert på kontroll utført av foreldre, søsken og andre familiemedlemmer, men i 2024 kom Proba-rapporten *Negativ kontroll på skolen* som ga innsikt i hvordan negativ sosial kontroll utarter mellom elever. Det skal igangsettes et prosjekt for å utvikle metoder som kan gi regelmessig og oppdatert kunnskap om negativ sosial kontroll i skolen.

e) Foreldrerollen i et integreringsperspektiv

Foreldrerollen kan være utfordrende. Det gjelder særlig når man er ny i et land med andre normer og forventninger. Det er viktig med kunnskap om hvordan foreldrene forstår og håndterer foreldrerollen i møte med det norske samfunnet. Det skal gjennomføres et prosjekt for å innhente mer informasjon om foreldres holdninger, blant annet til sosial kontroll, og deres kunnskap om de juridiske og helsemessige konsekvensene av negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, kjønnslemlestelse og ufrivillig utenlandsopphold. Prosjektet skal også gi kunnskap om foreldrene opplever å få nødvendig støtte i møte med relevante tjenester.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

f) Utvikle et verktøy for identifisering og beskyttelse av voksne i sårbare livssituasjoner

Det er viktig at ansatte i tjenestene kan identifisere tilfeller av negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, og vurdere når det er nødvendig å melde fra om bekymring. Dette kan være spesielt utfordrende i møte med personer i sårbare livssituasjoner.

Regjeringen vil utvikle et verktøy for bedre å identifisere og vurdere voksne i sårbare livssituasjoner som kan være utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Verktøyet skal støtte ansatte i å identifisere og vurdere om det er grunn til å melde fra om sin bekymring for en risikoutsatt voksen. Det skal først gjennomføres en litteraturstudie for å identifisere forskning og erfaringer fra lignende verktøy. Verktøyet skal deretter utvikles, testes og tilpasses som et praktisk hjelpemiddel for ansatte i ulike tjenester, i samarbeid med TryggEst-kommuner¹ og Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Ansvarlig departement: Kultur- og likestillingsdepartementet, i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet

g) Kunnskapsinnhenting om hvordan barnevernet forstår og jobber med saker om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold

Barnevernets arbeid i saker med vold og overgrep stiller særlige krav til helhetsforståelse av familiens situasjon, medvirkning, kontakt med foreldre og samhandling med andre tjenester.

Regjeringen vil innhente kunnskap om hvordan barn, unge og familier opplever møtet med barnevernet i saker om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Videre skal barnevernets forståelse og kompetanse om tematikken belyses. Forskingen vil inngå i kunnskapsgrunnlaget for videre vurdering av tjenestenes behov og mulige tiltak.

Ansvarlige departementer: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i samarbeid med Barne- og familiedepartementet

Tiltak 13: Styrke det internasjonale samarbeidet om å forebygge negativ sosial kontroll

Flere land har de samme utfordringene med negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, og det er behov for mer kunnskapsdeling over landegrensene for å lære av hverandres erfaringer. Det vil gi et bedre grunnlag for å etablere treffsikre tiltak.

Regjeringen vil

- a) styrke det internasjonale samarbeidet på feltet og utveksle kunnskap om blant annet forskning, statistikk og tiltak med myndigheter, forskningsinstitusjoner og andre relevante aktører i sammenlignbare land.
- b) videreutvikle det nordiske praktikernettverket for kompetansedeling. Nettverket ble etablert under forrige handlingsplan og består av representanter fra førstelinjetjenester, direktorater og frivillige organisasjoner.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

¹ TryggEst er et forenklet og enhetlig system som skal senke terskelen for å melde fra om vold og overgrep. Det er utviklet for å hjelpe kommuner til å ivareta risikoutsatte voksne og skal bidra til å forebygge, avdekke og håndtere vold og overgrep.

Innsatsområde 3

– Kompetanseheving

Regjeringen vil gjøre ansatte i offentlige tjenester bedre i stand til å hjelpe personer som opplever negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Ansatte i tjenesteapparatet, som politiet, skoler og helse- og omsorgstjenester, kommer i kontakt med både utsatte og utøvere av negativ sosial kontroll og æresmotivert vold gjennom sitt arbeid. De møter barn, unge og voksne i sårbare situasjoner og har en viktig rolle i å forebygge, avdekke, avverge og gi hjelp og oppfølging til utsatte.

Helsetjenestene kan være en slik inngang til hjelp, og helsestasjoner og skolehelsetjenesten er viktige lavterskeltilbud. Barnehagen er en arena for tidlig innsats, blant annet ved å komme i dialog og bygge tillit hos foreldre. Dette kan legge til rette for større tillit til skolen når barna begynner der, og til samfunnet generelt. Det er viktig at de som er utsatt tør å kontakte politiet, og at politiet jobber for å bygge tillit, spesielt mot grupper som er vanskelige å nå. Barnevernet har ansvaret for å beskytte barn og unge under 18 år, og

skal hjelpe og støtte foreldre i å være trygge omsorgspersoner. Ansatte i asylmottak, flyktningtjenester, voksenopplæring og Nav-kontor må ha kompetanse til å hjelpe dem som har liten kjennskap til det norske samfunnet, lovverk og hjelpetjenester.

For å bekjempe negativ sosial kontroll og æresmotivert vold er det viktig at ansatte i offentlige tjenester har god kunnskap om tematikken. De må også kunne bygge tillit og gi råd og hjelp som passer til de utsattes behov. I tillegg bør de være kjent med de særskilte tjenestene (boks 3) som kan gi råd og veiledning i enkeltsaker.

Regjeringen retter tiltakene inn mot følgende områder:

- Kompetanseheving i tjenesteapparatet
- Økt kjennskap til de særskilte tjenestene
- Foreldrestøtte og veiledning som bygger opp under foreldreansvaret og ivaretagelse av barns rettigheter og behov

«Vi burde av og til ha koblet på politiet, men det tør vi ikke. Et feiltrinn der kan bety døden for den [utsatte] som har meldt ifra. Det har vi ikke turt.»

Ansatt ved voksenopplæringen, informant i rapporten «Kompetansebehov om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold blant ansatte i opplærings- og integreringstjenestene» (NIBR, 2022)

Tiltak 14: Styrke tjenesteapparatets kunnskap om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold

Ansatte i tjenesteapparatet kommer ofte i kontakt med både utsatte og utøvere av negativ sosial kontroll og æresmotivert vold gjennom sitt arbeid. Det gjelder blant annet de som jobber i skole, voksenopplæring, politi, Nav mv. Deler av tjenesteapparatet har ikke nok kompetanse til å avdekke eller gi tilstrekkelig oppfølging til utsatte, og ikke alle har kjennskap til de særskilte tjenestene på feltet.

Regjeringen vil:

- a)** øke kunnskapen om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold blant ansatte i tjenesteapparatet og gjøre de særskilte tjenestene mer kjent. Dette skal blant annet skje gjennom digitale veiledere, kurs eller kampanjer.
- b)** samordne eksisterende ressurser rettet mot ansatte i tjenesteapparatet og gjøre disse mer kjent.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

- c)** øke kunnskap, ferdigheter og kompetanse om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold i aktuelle profesjonsutdanninger og etter- og videreutdanningstilbud.

Ansvarlige departementer: Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 15: Styrke barnevernstjenestens kompetanse i saker som omfatter ulike former for vold og overgrep

Ansatte i barnevernet har varierende kompetanse om ulike former for vold, hvordan disse kommer til uttrykk, og på hvilken måte de best kan forebygges. Det er avgjørende for kvaliteten ved arbeidet at barnevernstjenesten har en helhetlig forståelse av vold som fenomen, og hvordan denne innvirker på familiedynamikken og barnets helse og utvikling. Barnevernstjenesten har behov for faglig støtte som styrker deres kompetanse på å differensiere i ulike voldssaker med ulik tematikk, for å gi riktig hjelp. Regjeringen vil:

- a)** utvikle en veileder for barnevernets arbeid med undersøkelser og hjelpetiltak i barnevernssaker som omfatter ulike former for vold, inkludert negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Veilederen vil blant annet gi barnevernstjenestene et grunnlag for å styrke arbeidet når det gjelder systematikk i saksbehandlingen, risikovurdering, vurdering av alvorlighetsgrad og bruk av kartleggingsverktøy. Det vil også gi ferdighetstrening i å snakke om vold med barn og foreldre, og ved samtaler i undersøkelsesfasen i saker med negativ sosial kontroll og ulike former for vold.
- b)** vurdere en modell for foreldreveiledning og samtaler med barn og foreldre om vold for familier som mottar hjelpetiltak fra barnevernet. Oppdragerformer, barns rettigheter, herunder medbestemmelse, skal stå sentralt.
- c)** styrke barnevernstjenestens undersøkelsesarbeid i tros- og livssynssamfunn og vurdere behov for støttmateriell.

- d) styrke barnevernstjenestens kompetanse om forebygging og avdekking av ufrivillige utenlandsopphold. Det må unngås at utsatte opplever å ikke bli forstått når de søker hjelp, eller at sakene henlegges fordi viktige uttalelser fra barnet glipper.
- e) styrke barnevernstjenestens arbeid med familier som lever med æresmotiverte konflikter. I saker der barn og unge står i konflikt med familien sin på grunn av utfordringer og problematikk knyttet til familiens ære, kan det være en økt risiko for å bli sendt til utlandet. Risikoen kan også øke i familier der barnevernstjenesten og/eller politi blir involvert. Barnevernstjenesten må derfor ha tilstrekkelig kompetanse til å jobbe forebyggende med disse utfordringene innad i familier.

Ansvarlig departement: Barne- og familiedepartementet

Boks 10: Styrket tillit til barnevernet

Norge har en velfungerende forvaltning, med generell høy tillit hos innbyggerne. Åpenhet, medvirkning, gjennomsiktighet og kontrollmekanismer er sentrale kjennetegn som gir forvaltningen tillit og legitimitet.

Likevel uttrykker en betydelig andel av befolkningen med innvandrerbakgrunn lav tillit til offentlige tjenester generelt og til barnevernet spesielt. Dette er spesielt utfordrende når forvaltningen skal treffe beslutninger som kan ha store konsekvenser for familier. Historier og anekdoter har bidratt til forestillinger i en del miljøer om at barnevernets primære mål er å «ta» barn. Tilsvarende, fra barnevernets side, kan møtet med minoritetsfamilier være preget av manglende forståelse hos saksbehandlere som har forutinntatte meninger om hvem de står overfor og hva som er problemet.

Dette kan bidra til at samarbeidet blir utfordrende og at misforståelser og kommunikasjonsproblemer oppstår, noe som igjen påvirker tilliten brukerne har til tjenestene. Vi vet at barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i barnevernet, og det er mye som tyder på at tilliten mellom barnevernet og familiene særlig settes på spissen i saker som omhandler vold. Barnevernets fremgangsmåte i slike saker kan føre til at foreldre ikke ønsker å samarbeide, og bidra til å gjøre situasjonen vanskeligere for barnet. Det er kjent at dette kan være utløsende for at barn sendes til utlandet. Lav tillit kan også være et hinder for at familier selv oppsøker barnevernet for hjelp.

Regjeringen vil styrke tilliten til barnevernet gjennom mer åpenhet, bedre dialog og inkluderende prosesser. Det skal bli enklere for befolkningen, media og beslutningstakere å få nødvendig informasjon om beslutninger, saksgang og tilstanden i sektoren.

Boks 11: Tillitsskapende politiarbeid

Politiet vektlegger dialog og tillitsskapende arbeid. Det er nødvendig at innbyggerne har tillit til politiet, særlig grupper i befolkningen som er vanskelige å nå. Et viktig siktemål er å senke terskelen for å kontakte politiet.

Politiet skal nasjonalt og på distriktsnivå ta initiativ til å etablere dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere, for å sikre gjensidig informasjonsutveksling og bygge relasjoner og tillit. Det legges særlig vekt på å nå ut til ulike minoritetsgrupper.

Tiltak 16: Øke kompetansen i politi og påtalemyndighet

For å etterforske kriminalitet som kan være æresmotivert, kreves kunnskap og kompetanse om fenomenet. Politidistriktene skal sikre at relevante medarbeidere har kunnskap om fagområdet og er kjent med interne rutinebeskrivelser.

Det er gjennomført en rekke kompetansehevende tiltak innen æresmotivert vold, blant annet obligatorisk årlig opplæring for etterforskere og påtalemyndigheten i politiet. Det er utarbeidet en egen side om æresmotivert kriminalitet på politiets nasjonale fagportal KO:DE. Her ligger blant annet en veileder for etterforskning av æresmotivert vold og kriminalitet. Politiets representant i Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold veileder politidistriktene i enkeltsaker. Det er likevel fortsatt behov for kompetanseheving.

Regjeringen vil utvikle og gjennomføre ytterligere kompetansehevende tiltak for politiet for å sikre en effektiv straffesaksbehandling.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

Boks 12: Arbeidet som gjøres på Enhet Øst i Oslo politidistrikt

Seksjon for vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd ved Enhet Øst i Oslo har spisskompetanse innenfor etterforskning av æresmotivert vold. Gjennom egen fagspesialist jobber seksjonen strategisk og tverretattlig for å rette oppmerksomheten mot æresproblematikk. Stovner politistasjon ved Enhet Øst etablerte Prosjekt November i 2015. Prosjekt November var forløperen til RISK-modellen som nå spres til flere politidistrikt (se boks 13).

Seksjonen holder foredrag om æresmotivert kriminalitet for politihøyskolen, politiet, barnevernet, muslimske miljøer, dommere med flere. Seksjonen har tatt en aktiv rolle i media for å opplyse offentligheten om tematikken. Seksjonen støtter andre politidistrikter i saker hvor æresmotiv er en hypotese, og har bidratt til flere domfellelser.

Seksjonen har et robust fagmiljø. Et suksesskriterium er at hele Enhet Øst har kompetanse på æresproblematikk, helt fra første enhet på stedet som gjennomfører straksetterforskning, til påtale som avgjør saken.

Boks 13: RISK-modellen i politiet

Oslopolitiet har hatt gode resultater ved å jobbe etter RISK-modellen (risikoanalyse og kriminalitetsforebygging av vold i nære relasjoner), se også boks 12 om arbeidet på Enhet Øst i Oslo politidistrikt. I RISK arbeider politispesialister og sosial- og helsefaglige ansatte i team for å forebygge vold, herunder også i saker som gjelder æresmotivert vold. RISK følger blant annet opp voldsutsatte med tilbud om samtaler og veiledning, og bidrar til å finne egnede sikkerhetstiltak. Innsatsen retter seg også mot voldsutøvere og voldsutsattes barn. RISK jobber i både anmeldte og uanmeldte saker og samarbeider tett med andre hjelpeinstanser.

I Opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) fremgår det at regjeringen vil utvide RISK-modellen til hele Norge. Fra 2024 er utrulling av RISKS arbeidsform og metodikk startet i tre geografiske driftsenheter i tre av landets politidistrikter: Nordland, Sør-Vest og Sør-Øst. I 2025 vil også alle geografiske driftsenheter i Oslo politidistrikt være omfattet.

Tiltak 17: Øke kunnskap om og bruk av spesialiserte poliklinikktilbud for kvinner utsatt for kjønnslemlestelse

Spesialisthelsetjenesten har tilbud, oppfølging og behandling til kvinner utsatt for kjønnslemlestelse. De spesialiserte poliklinikkene praktiserer at kvinner som har blitt utsatt for kjønnslemlestelse kan ta direkte kontakt for å få hjelp. Det er viktig at helsepersonell og helsetjenester er informert og vet hvor de skal rette henvendelser om kjønnslemlestelse. Fortsatt er det mange kvinner som ikke kjenner til helsekonsekvensene og hvilken rett de har til helsehjelp dersom de har vært utsatt for kjønnslemlestelse før de kom til Norge.

Regjeringen vil:

- bidra til å øke kunnskapen om og bruken av de spesialiserte poliklinikkene hos brukere og henvisningsinstanser.

- avklare spørsmålet om fritak for henvisningsplikt for kvinner utsatt for kjønnslemlestelse, da dette ikke er formalisert som en fast ordning.
- styrke og tilpasse informasjonen til kvinner som er utsatt for kjønnslemlestelse.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

Tiltak 18: Videreutvikle samarbeidet mellom de særskilte tjenestene og tros- og livssynssamfunn

Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har i flere år pekt på utfordringer knyttet til negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn.

Regjeringen vil legge til rette for å videreutvikle samarbeidet mellom Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og de særskilte tjenestene i arbeidet mot negativ sosial kontroll. Formålet vil være gjensidig kompetanseutvikling og fenomenforståelse.

Ansvarlig departement: Barne- og familiedepartementet

Boks 14: Nettressurs som skal bidra til å øke kompetansen for ansatte i grunnopplæringen og skolefritidsordningen

Ansatte i skoler og SFO må ha nok kunnskap om andre tjenesters rolle til å vite hvilke faginstanser de skal kontakte når de har en bekymring for at et barn eller en ungdom er utsatt for vold eller overgrep. Utdanningsdirektoratet har utviklet en nettressurs som skal bidra til å øke kompetansen for ansatte i grunnopplæringen og skolefritidsordningen innenfor temaet negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Her omtales også ufrivillig opphold i utlandet: [Negativ sosial kontroll](#) | [udir.no](#)

Tiltak 19: Heve kompetansen i barnehage, skole og SFO

Barn og ungdom tilbringer store deler av hverdagen på skolen, i barnehagen og på SFO. Institusjonene har en viktig rolle i forebygging, avdekking og oppfølging av barn og ungdom som er, eller har blitt, utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, herunder også ufrivillig utenlandsopphold. Problematikken er ofte sammensatt, og det er viktig at ansatte har kompetanse om tematikken og vet hvor de kan henvende seg for drøfting og veiledning.

Regjeringen vil:

- a) bidra til at kommuner, fylkeskommuner og private eiere av barnehager, skoler og SFO får god tilgang til pedagogiske ressurser for å øke kompetansen på feltet blant de ansatte. Tilgangen til ressurser skal ivaretas gjennom et oppdrag til Utdanningsdirektoratet om å opprette tilgang til aktuelle digitale ressurser på voldsfeltet. Arbeidet skal skje i samarbeid med relevante direktorater.
- b) utvikle e-læringskurs som passer til bruk i skolens kompetanseheving. Målgruppe for kursene er ansatte i grunnskole og videregående opplæring og eventuelt pedagoger i flyktningtjenesten. Skoleledere vil også få kompetanse til å lede kurs om forebygging, samt følge opp langvarig forebyggende arbeid. Kursene vil innholdsmessig tilpasses de ulike målgruppene. Kursene skal være gratis, lett tilgjengelige og profesjonsrelevante.

*Ansvarlige departementer:
Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet*

Boks 15: Arbeidet med laget rundt eleven

Regjeringen vil arbeide for å styrke laget rundt barnet og eleven, og den tverrfaglige innsatsen med blant annet barne- og ungdomsfaglig kompetanse, miljøarbeidere, miljøterapeuter og styrket helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Regjeringen vil også innføre et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling for alle ansatte i barnehage og grunnsopplæring som skal fases inn i 2025 og 2026. I tillegg vil regjeringen styrke laget rundt eleven ved å forbedre kunnskapsgrunnlaget om kompetanse i og samarbeid om laget rundt, samt utvikle støtte- og veiledningsressurser, og følge opp arbeidet med å spre kunnskap og gode eksempler på lokalt arbeid med tverrfaglig samarbeid. Laget rundt barnet og eleven er et tema i [Meld. St. 34 \(2023–2024\) En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn](#) og i den planlagte meldingen om sosial mobilitet og sosial utjevning.

Tiltak 20: Øke kompetansen om vold og overgrep mot eldre med minoritetsbakgrunn

Eldre som står i et avhengighetsforhold til andre kan ha økt risiko for å utsettes for vold og overgrep. Dette gjelder også eldre med minoritetsbakgrunn.

Regjeringen vil øke kompetansen om håndtering av vold og overgrep mot eldre med minoritetsbakgrunn som er i et avhengighetsforhold til voksne barn eller andre omsorgspersoner. Bufdir skal, gjennom TryggEst-modellen, videreutvikle veiledning, materiell og verktøy for å styrke tjenestene på dette området, samt forbedre formidling av relevant informasjon til denne delen av befolkningen.

Ansvarlige departementer: Kultur- og likestillingsdepartementet, i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet

Boks 16: Trossamfunnsloven

Trossamfunnsloven har bestemmelser som kan berøre negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Tros- og livssynssamfunn kan nektes tilskudd dersom samfunnet, eller enkeltpersoner som opptrer på vegne av samfunnet, utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter.

Tros- og livssynssamfunn som oppfordrer foreldre til å bruke vold i oppdragelsen av barn, eller som fraråder at barn får nødvendige helse-tjenester eller utdanning, som legger til rette for kjønnslemlestelse eller som fremmer barne-ekteskap ved å formidle kontakter i utlandet, kan også rammes.

I ny veileder til trossamfunnsloven oppfordres samfunnene til å bruke kursmaterialet utarbeidet av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Samfunnene bes også vurdere behovet for å etablere retningslinjer og opplæring internt om negativ sosial kontroll.

Tiltak 21: Utrede behovet for regelverksendringer og informere tros- og livssynssamfunn om regler om taushetsplikt, avvergingsplikt og meldinger til barnevernstjenesten

Tros- og livssynssamfunn kan komme i kontakt med mennesker med utfordringer knyttet til negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. De kan være utsatt for omsorgssvikt eller straffbare handlinger, som barneekteskap eller mishandling i nære relasjoner. Kunnskapen om lovverket som regulerer plikter og muligheter knyttet til oppfølging av slike saker varierer.

Regjeringen vil utrede behovet for regelverksendringer som gjelder taushetsplikt, for også å sikre at avvergingsplikten følges opp og at mulighetsrommet for å gi meldinger til barnevernstjenesten er tydelig for ansatte og frivillige i tros- og livssynssamfunn. Regjeringen ønsker også å informere tros- og livssynssamfunn om gjeldende rettigheter og plikter knyttet til disse temaene.

Ansvarlig departement: Barne- og familiedepartementet

Tiltak 22: Øke kompetansen om negativ sosial kontroll, æresmotivert vold og kjønnslemlestelse i helse- og omsorgstjenestene

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er en sentral tjeneste for å gi hjelp, veiledning, støtte og for å avdekke utfordringer tidlig. Fastleger møter *både* voldsutsatte og pasienter som kan ha blitt, eller står i fare for å bli, utsatt for kjønnslemlestelse, og det er viktig at fastleger har tilstrekkelig kompetanse for å hjelpe utsatte. Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen har anbefalinger om å avdekke vold i nære relasjoner og kjønnslemlestelse hos gravide. Det er behov for å øke kompetansen ytterligere i helse- og omsorgstjenestene.

Regjeringen vil:

- a) utarbeide kompetansehevende materiell for ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.
 - b) videreføre Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) sitt arbeid med forskning, kunnskapsformidling og kompetanseutvikling om kjønnslemlestelse.
 - c) øke fastlegers kompetanse og kunnskap om negativ sosial kontroll, æresmotivert vold og kjønnslemlestelse.
- Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet*
- d) ved revidering av relevante utdanninger i styringssystemet RETHOS skal inkluderingen av læringsutbyttebeskrivelser som omhandler seksualitet, negativ sosial kontroll og æresmotivert vold vurderes.

Ansvarlige departementer: Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 23: Styrke samarbeid og kompetanseoverføring mellom tjenestene som har tiltak mot menneskehandel og de særskilte tjenestene mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold

Personer som er utsatt for menneskehandel kan samtidig være utsatt for ulike former for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Det er behov for gjensidig kompetanseheving på tematikken i de særskilte tjenestene som arbeider mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold og i tjenestene som jobber mot menneskehandel.

Regjeringen vil utvikle samarbeidsflater og rutiner for kompetanseheving mellom tjenestene. Formålet er at tjenestene jobber mer kunnskapsbasert og helhetlig opp mot tilgrensende tematikk.

Ansvarlige departementer: Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet

Tiltak 24: Heve kompetansen om negativ sosial kontroll i voksenopplæringen

Rapporter viser at ansatte i voksenopplæringen ikke har tilstrekkelig kompetanse om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, og at de ønsker mer kunnskap om tematikken.

Deltakerne i voksenopplæringen kan ha et begrenset nettverk i Norge og/eller lite kjennskap til hvor de kan få hjelp. Det er derfor viktig at ansatte i disse tjenestene har kompetanse om hvordan forebygge, avdekke, håndtere og følge opp tilfeller av negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Regjeringen vil heve kompetansen om negativ sosial kontroll for ansatte som underviser voksne etter opplæringsloven eller gir opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter integreringsloven.

*Ansvarlige departementer:
Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet*

Boks 17: Videoer og formidling

Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har utarbeidet korte filmer der Kompetanseteamet blant annet gir svar på vanlige spørsmål fra tjenestene og enkeltpersoner.

Innsatsområde 4

– Ufrivillige utenlandsopphold

Regjeringen vil styrke arbeidet med forebygging av ufrivillige utenlandsopphold og ivaretagelse av personer som er, eller står i fare for å bli, utsatt for slike utenlandsopphold.

Ufrivillig utenlandsopphold er en alvorlig form for negativ sosial kontroll og innebærer å bli sendt, tatt med til, eller etterlatt i utlandet mot sin vilje. Både barn og voksne kan utsettes for ufrivillig utenlandsopphold. Å forhindre at personer blir utsatt for ufrivillige utenlandsopphold er et prioritert innsatsområde for regjeringen.

I tråd med begrepsbruken i NOU 2024: 13 *Lov og frihet* bruker denne handlingsplanen både «ufrivillig utenlandsopphold» og «skadelig utenlandsopphold» for å beskrive flere ulike forhold som barn og voksne kan befinne seg i ved utenlandsopphold. Se nærmere beskrivelse under «begreper».

Det er ulike grunner til at foreldre sender barna sine ut av landet. Det kan være ønske om at barna ikke skal bli «for norske» og at de skal få sterkere tilknytning til kulturen i foreldrenes opprinnelsesland. Andre årsaker er alternativ skolegang, atferdsproblemer, rusmiddelbruk eller negative opplevelser fra kontakt med hjelpeapparatet i Norge. Barn og unge som står i fare for å bli tatt med til utlandet mot sin vilje kan frykte konsekvensene av å motsette seg reisen. Voksne, som har juridisk rett til å

bestemme over eget liv, kan oppleve at familien ikke godtar at de tar selvstendige valg.

Norske lover og regler gjelder i utgangspunktet ikke i utlandet. De som befinner seg i et annet land, må forholde seg til dette landets lovgiving. På nærmere vilkår gjelder likevel norsk straffelovgivning for visse straffbare handlinger som blir begått i utlandet, blant annet tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. I hovedsak kreves det at enten gjerningspersonen eller fornærmede er norsk statsborger eller bosatt i Norge. Saker som gjelder negativ sosial kontroll og æresmotivert vold er særlig utfordrende dersom det dreier seg om forhold som er straffbare etter norsk rett, men som ikke nødvendigvis er straffbare i landet personen oppholder seg i. Når noen har blitt tatt med til utlandet kan det derfor være for sent å forhindre at de blir utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Det er viktig at ansatte i både de ordinære og særskilte tjenestene er oppmerksomme på risiko for ufrivillig utenlandsopphold og vet hvordan de skal forebygge, avdekke og avverge slike opphold. Det er også viktig at foreldre har kunnskap om konsekvenser av å utsette barna sine for ufrivillig utenlandsopphold.

Personer som returnerer til Norge etter et ufrivillig utenlandsopphold kan ha store behov for oppfølging av tjenesteapparatet. De særskilte tjenestene rapporterer om at

«Mamma sa plutselig til meg: «Jeg tror vi trenger å reise på ferie, du har vært gjennom så mye med barnevernet. Du trenger en pause.» Jeg trodde på det selvfølgelig (...) Det første som skjedde da vi kom dit, er at hun tar fra meg passet og sier at vi aldri skal tilbake til Norge igjen. Jeg ble helt sjokka og jeg grein.»

*Ung person, informant i rapporten «Det var ikke bare ferie»
(Ekspertgruppe om unge som etterlates i utlandet mot sin vilje, 2020).*

særlig gutter og unge menn som får bistand til å returnere til Norge, har få tilrettelagte hjelpetilbud ved ankomst. Atferdsproblemer, rus og kriminalitet kan være årsaker til at gutter og unge menn sendes på ufrivillige utenlandsopphold. Manglende oppfølging ved retur til Norge, kan medføre risiko for at de havner i samme miljø igjen. Regjeringen ønsker å sikre personer som returnerer til Norge fra ufrivillig utenlandsopphold en helhetlig og koordinert oppfølging.

Denne handlingsplanen forsterker både det forebyggende arbeidet og oppfølging av utsatte ved retur til Norge etter et ufrivillig utenlandsopphold, med tiltak på følgende områder:

- Styrke det rettslige vernet til personer som er eller står i fare for å bli utsatt for et ufrivillig utenlandsopphold
- Helhetlig og koordinert oppfølging før, under og etter et ufrivillig utenlandsopphold

Tiltak 25: Forslag om utreiseforbud mv.

NOU 2024: 13 *Lov og frihet* har flere forslag til regelverksendringer som vil styrke det rettslige vernet til personer som utsettes for ufrivillig utenlandsopphold.

Regjeringen tar sikte på å fremme forslag om:

- utreiseforbud for barn og unge som står i fare for å bli utsatt for skadelige utenlandsopphold, og mulighet for å straffe den som tar en mindreårig ut av landet i strid med et slikt utreiseforbud.
- endringer i passregelverket og regler om informasjonsutveksling/informasjonsplikt ved utstedelse, nekting eller tilbakekall av pass og reisedokumenter for å sikre at utreiseforbudet får nødvendig effekt.

Ansvarlige departementer: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet

Tiltak 26: Tiltak før, under og etter et ufrivillig utenlandsopphold

NOU 2024: 13 *Lov og frihet* har foreslått en «pakke» med tiltak før, under og etter et ufrivillig utenlandsopphold. Regjeringen mener at forslagene er viktige og vil bidra til å styrke arbeidet med å forhindre at barn og voksne blir utsatt for slike utenlandsopphold. Regjeringen vil gjennomgå forslagene i NOU 2024: 13. Dette vil være et høyt prioritert arbeid.

a) Regjeringen vil særlig vurdere:

- om straffeloven – herunder bestemmelsen om avvergingsplikt – i tilstrekkelig grad beskytter barn mot skadelige utenlandsopphold.
- mulighet for fortsatt oppholdstillatelse i Norge, dersom oppholdstillatelse har falt bort som følge av utenlandsoppholdet.
- presiseringer av barnevernstjenestens ansvar og kompetanse i saker som gjelder barn som kan være utsatt for ufrivillig utenlandsopphold.

Ansvarlige departementer: Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

b) Forskriftsfeste ordning for dekning av utgifter til hjemreise

Regjeringen vil vurdere forslag om å forskriftsfeste ordningen for dekning av utgifter til hjemreise til personer som befinner seg i utlandet og har blitt utsatt for, eller står i fare for å bli utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse.

Ansvarlige departementer: Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet

- c) Ekstraordinært inntak til videregående opplæring etter retur fra et ufrivillig utenlandsopphold

For barn og unge som returnerer til Norge etter et ufrivillig utenlandsopphold, er det viktig å gi mulighet for å komme inn i det norske samfunnet igjen. Kunnskapsdepartementet vil særlig vurdere forslaget fra NOU 2024: 13 om inntak til videregående opplæring etter søknadsfristene for elever som kommer tilbake til Norge etter ufrivillig utenlandsopphold.

Ansvarlig departement:
Kunnskapsdepartementet, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 27: Utrede stans av offentlige ytelser og barnebidrag ved skadelig utenlandsopphold

I NOU 2024: 13 foreslår utvalget et nytt straffebud om skadelige utenlandsopphold for barn, som vil gjøre det straffbart for foreldre å sende barn til utlandet der det er alvorlig fare for at barnet blir utsatt for straffbare handlinger mv. Utbetaling av offentlige ytelser og barnebidrag til foreldre som utsetter barn for skadelige utenlandsopphold kan oppleves som offentlig finansiering og legitimering av slike handlinger. I saker om internasjonal barnebortføring åpner lovverket for å stanse offentlige ytelser og barnebidrag, se lov 6. juni 2014 nr. 19 om stans i utbetaling av offentlige ytelser og barnebidrag når en av foreldrene har bortført et barn til utlandet.

Regjeringen vil utrede stans av offentlige ytelser og barnebidrag i saker der barn utsettes for skadelige utenlandsopphold.

Ansvarlige departementer: Barne- og familiedepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Tiltak 28: Utrede rett og plikt til opplæring og kvalifisering for personer som har returnert til Norge etter et ufrivillig utenlandsopphold

Personer som er i målgruppen for introduksjonsprogram, men som er holdt tilbake fra deltakelse på grunn av mishandling, negativ sosial kontroll, æresmotivert vold eller ufrivillig utenlandsopphold, kan tape sin rett til å delta i introduksjonsprogrammet ved at deltakeren har omfattende fravær som det ikke er gitt tillatelse for. Personer som har blitt holdt tilbake i utlandet mot sin vilje, kan få oppholdstillatelse etter utlendingsforskriften § 8-9. Personer med denne oppholdstillatelsen er ikke i målgruppen for introduksjonsprogram etter integreringsloven. De kan ha mistet språkkunnskaper og ha behov for opplæring og kvalifisering ved retur til Norge.

Regjeringen vil utrede om personer som har blitt holdt tilbake i utlandet mot sin vilje og har oppholdstillatelse etter utlendingsforskriften § 8-9, bør gis rett og plikt til introduksjonsprogram. Regjeringen vil også utrede hvordan personer som er i målgruppen for introduksjonsprogram kan beholde sine rettigheter når de holdes tilbake fra deltakelse mot sin vilje.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Boks 18: Bistand til utsatte som befinner seg ut utlandet

Utenrikstjenesten bistår årlig i om lag 250 saker om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold i utlandet. Det er spesialutsendinger for integreringssaker på ambassadene i Amman, Ankara, Islamabad og Nairobi. De fleste som får bistand har tilknytning til et land i Midtøsten, Øst-Afrika eller Sør-Asia. Mange av de utsatte har dobbelt statsborgerskap, noe som kan ha betydning for om norske myndigheter kan tilby enkelte former for konsulær bistand. Mange reiser også til land hvor Norge har begrenset eller ingen konsulær tilstedeværelse.

Det er særlig begrenset hva norske myndigheter kan gjøre dersom den utsatte er under 18 år.

Norge er tilsluttet Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn og Haagkonvensjonen 1980 om internasjonal barnebortføring. Bufdir er sentralmyndighet for begge konvensjonene. Norske myndigheter kan benytte en eller begge konvensjonene i saker der et barn er tatt med til utlandet. Begge konvensjonene forutsetter imidlertid at Norge og det landet barnet er tatt med til har inngått et formelt samarbeid. Konvensjonene kan ikke benyttes overfor land som Norge ikke har et samarbeid med.

Regjeringen har lagt frem en ny melding til Stortinget om konsulær bistand og bistand fra norske myndigheter i krisesituasjoner i utlandet: **Meld. St. 18 (2024–2025) Når uhellet er utenlands**. Meldingen omtaler blant annet utenrikstjenestens handlingsrom for å gi bistand til de som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold i utlandet.

Boks 19: Om finansiering av utenlandsreiser

Det er gjennom media blitt kjent at noen barnevernstjenester har finansiert reiser til utlandet. Dette har vært både frivillige, korte reiser, men også lengre, ufrivillige opphold som siden viste seg å være skadelige. Selv i saker der barnevernstjenesten antar å ha kontroll, er det nødvendig å understreke at norsk lov ikke gjelder i utlandet. Det skal ikke legges til rette for utenlandsopphold som kan være skadelige, og slike skal ikke finansieres av tjenestene. Dette er et tydelig råd og en forventning til kommunene om å forebygge risikoen for denne type skadelige utenlandsopphold. I det årlige beredskapsbrevet som sendes til fylkeskommuner, kommuner og statsforvaltere før sommerferien omtales finansiering fra barnevernstjenesten av utenlandsopphold. Hensikten er å forebygge risiko for skadelige utenlandsopphold for barn og unge. Se også retningslinjer her: **Barn i utlandet – retningslinjer om etterlatte barn i utlandet | Bufdir**

Tiltak 29: Bedre ivaretagelse av personer som er utsatt for ufrivillige utenlandsopphold

Flere rapporter peker på behov for bedre oppfølging av personer som er utsatt for ufrivillig utenlandsopphold.

Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er kontaktpunkt for utenriktjenesten, og koordinerer mottak og oppfølging med tjenesteapparatet i Norge i saker hvor utsatte får bistand til å reise hjem til Norge.

Regjeringen vil:

- a) styrke samarbeidet mellom Kompetanseteamet, norske utenriksstasjoner og andre relevante offentlige tjenester i oppfølgingen av personer som er utsatt for ufrivillige utenlandsopphold. Arbeidet vil inkludere oppdatering og styrking av informasjon, utvikling av retningslinjer/veiledere og eventuelt annet som kan bidra til tydeligere ansvarsforhold.
- b) vurdere ytterligere tiltak for å bedre ivareta de som returnerer til Norge fra et ufrivillig utenlandsopphold.

Ansvarlige departementer: Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet

Boks 20: Pilot – botilbud for personer som returnerer fra ufrivillig opphold i utlandet

Regjeringen igangsatte i 2024 en pilotordning med et bo- og støttetilbud for personer over 18 år som har returnert fra ufrivillig utenlandsopphold. Tilbudet er en utvidelse av eksisterende bo- og støttetilbud for personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (se boks 4). Mot slutten av pilotperioden skal det igangsettes en ekstern evaluering.

Bakgrunnen for piloten er rapporten «Det var ikke bare ferie» (2020) som pekte på behovet for et tilbud til unge som returnerer fra utenlandsopphold, men som ikke møter kriteriene for opphold i det eksisterende bo- og støttetilbudet.

Målgruppen for pilottilbudet er personer som har returnert fra ufrivillig opphold i utlandet, og

- a) er eller har vært utsatt for negativ sosial kontroll og/eller æresmotivert vold,
- b) har behov for et bo- og støttetilbud og tilpasset miljøterapeutisk oppfølging og
- c) har store hjelpebehov og/eller tilleggsproblematikk som rus, kriminalitet og/eller fysiske og psykiske helseutfordringer.

Om arbeidet med handlingsplanen

Handlingsplanen er utarbeidet av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Utenriksdepartementet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har koordinert arbeidet. I arbeidet med handlingsplanen har det blitt avholdt innspillsmøter med kommuner og kommunesektorens organisasjon (KS), representanter fra sivilsamfunn, frivillige organisasjoner og tros- og livssynssamfunn.

Organisasjoner, enkeltpersoner og etater har også bidratt med skriftlige innspill via regjeringen.no.

Tiltakene i handlingsplanen skal gjennomføres i perioden 2025–2028. Regjeringen vil gjennomføre en midtveisrapportering om status for tiltakene og vil benytte rapporteringen som grunnlag for videre innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Tiltakene gjennomføres innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetttrammene til de ansvarlige departementene.

Vedlegg

Hvem du kan kontakte

Alarmtelefonen for barn og unge

Telefon: 116 111

E-post: alarm@116111.no

Vold- og overgrepslinjen

Telefon: 116 006

Chat: volinjen.no

VO-linjen er en hjelpelinje for alle som opplever vold eller overgrep i nære relasjoner.

Røde Kors-telefonen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Telefon: 815 55 201 (anonym linje)

E-post: rodekorstelefonen@redcross.no (ikke-anonym linje)

Chat: rodekorstelefonen.no (anonym linje)

Mangfoldsrådgivere på ungdomskoler og videregående skoler

Se telefonnummer til hver enkelt skole på IMDis [nettside](#)

Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Telefon: 47 80 90 50

E-post: kompetanseteamet@bufdir.no

IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

E-post: post@imdi.no

SEIF – Selvhjelp for innvandrere og flyktninger

Telefon: 22 03 48 30

E-post: seif@seif.no eller [lokalkontor](#)

Reiseinformasjon og kontaktinformasjon til norske ambassader finnes på

[Utenriksdepartementets nettsider](#)

Nettressurser

Målgruppe: Utsatte

[Ung.no](#) er en offentlig informasjonsside for ungdom, som også dekker negativ sosial kontroll, vold i nære relasjoner, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og som har en anonym spørsmål og svar-tjeneste.

- Målgruppe: Ungdom
- Ansvarlig: Bufdir

[Dinutvei.no](#) er en nasjonal veiviser om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep, og har en anonym spørsmål og svar-tjeneste.

- Målgruppe: Utsatte
- Ansvarlig: NKVTS

[Imdi.no/nora](#) er en nettportal om negativ sosial kontroll rettet primært mot ungdom. Portalen formidler historier fra virkeligheten om unge som lever under press. Portalen gir informasjon og oversikt om rettigheter og hvem man bør kontakte for å få hjelp. Videre formidler nettportalen også veiledningsmateriell og undervisningsressurser for ansatte i hjelpetjenestene.

- Målgruppe: Utsatte og hjelpeapparatet
- Ansvarlig: IMDi

Målgruppe: Ansatte i tjenestene

Håndbok for forebygging og håndtering av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

er en veiledningsressurs og har til hensikt å bidra i håndtering av saker som omhandler negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, barneekteskap og kjønnslemlestelse.

- Målgruppe: Ansatte i skoler, voksenopplæring og flyktningetjeneste, og andre som jobber med barn, unge og voksne som opplever å bli utsatt for denne tematikken.
- Ansvarlig: IMDi

Rettentil.no er en informasjonsportal for fagpersoner som møter unge som kan være utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

- Målgruppe: Personer som jobber med unge
- Ansvarlig: RVTs øst.

Politiets veiledningssider for personer som opplever vold i nære relasjoner.

- Målgruppe: Utsatte, utøvere, hjelpeapparat og øvrig befolkning
- Ansvarlig: Politiet

Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold – en veileder til barnevernstjenesten

- Målgruppe: Hjelpeapparatet
- Ansvarlig: Bufdir

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold | udir.no

- Målgruppe: Ansatte i skolen som jobber med barn og unge
- Ansvarlig: Udir

STLs kursmateriale om negativ sosial kontroll.

Kursene tar opp både religiøst begrunnet negativ sosial kontroll og den konstruktive rollen tros- og livssynssamfunn spiller for enkeltindivid og storsamfunn, med legitimitet og innenfraperspektiv. Materialet er oversatt til amharisk, arabisk og urdu.

Retningslinjer om etterlatte barn i utlandet.

Retningslinjene er ment som et arbeidsverktøy for fagfolk i offentlige instanser når barn blir etterlatt i utlandet.

- Målgruppe: Offentlige instanser
- Ansvarlig: Bufdir

Meldeplikt: Meld fra til barnevernet som offentlig ansatt eller fagperson her.

Meldeplikt: Meld fra til barnevernet som privatperson her.

Avvergingsplikt: Les mer om avvergingsplikten her.

Aktuelle tiltak i Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) *Trygghet for alle*

Tiltak

- Innhente kunnskap om vold i nære relasjoner, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll blant arbeids- og velferdsforvaltningens brukere
- Øke tilskuddsordningen til foreldrestøttende tiltak i kommunene
- Kartlegge tilbudet om samtale om kjønnslemlestelse og frivillig underlivsundersøkelse i helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- Oppdatere veileder eller utarbeide faglige råd for helsestasjons- og skolehelsetjenesten om forebygging av kjønnslemlestelse
- Øke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i politiet
- Styrke familievernets arbeid med negativ sosial kontroll og æresrelatert vold
- Videreutvikle TryggEst og legge til rette for at modellen innføres i flere kommuner
- Styrke informasjonen om rettigheter og hjelpetilbud for voldsutsatte til personer som kommer på familieinnvandring
- Styrke og videreutvikle Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold
- Styrke mangfoldsrådgiverordningen
- Styrke det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold
- Utvide bo- og støttetilbudet med plasser for personer over 18 år som har returnert fra ufrivillig utenlandsopphold, og som ikke favnes av dagens tilbud
- Videreutvikle behandlingstilbudet til jenter og kvinner som er utsatt for kjønnslemlestelse
- Styrke oppfølgingen av personer som ikke deltar, eller i liten grad deltar, i ordningene under integreringsloven på grunn av negativ sosial kontroll, æresrelatert vold eller annen vold i nære relasjoner
- Legge til rette for at det blir enklere for nyankomne flyktninger som er volds- og trusselutsatte å flytte til en ny kommune når dette er nødvendig

Aktuelle anmodningsvedtak

- **Dokument 8:96 S (2023–2024)**, Innst. 320 S (2023–2024), vedtak 660
Stortinget ber regjeringen sette fokus på og sørge for at ansatte i skolene, barnehagene, barnevernstjenesten, helsetjenesten og politiet får økt kunnskap og kompetanse for tidlig å avdekke og følge opp der barn blir utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.
 - Vedtaket følges særlig opp i tiltak 14, 15, 16, 17, 19, 20 og 22 i denne handlingsplanen
- **Dokument 8:96 S (2023–2024)**, Innst. 320 S (2023–2024), vedtak 661
Stortinget ber regjeringen utarbeide, oppdatere og styrke informasjon og veiledere om hvordan barn og unge som befinner seg i utlandet mot sin vilje, skal følges opp og gis hjelp dersom de oppnår kontakt med ambassader, barnevernet eller andre offentlige instanser, for å sikre at barna det gjelder, opplever å bli tatt på alvor.
 - Vedtaket følges særlig opp i tiltak 14 og 29 i denne handlingsplanen
- **Prop. 99 L (2023–2024)**, Innst. 427 L (2023–2024), vedtak 770
Stortinget ber regjeringen legge frem en styrket handlingsplan mot tvangsekteskap og orientere Stortinget på egnet måte.
 - Vedtaket følges opp gjennom en rekke tiltak i denne handlingsplanen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, som også inkluderer tvangsekteskap.

Relevant litteratur

- Aarset, M. F., Smette, I. og Bruland, S. (2024). Mangfoldsrådgivere i ungdomsskoler og voksenopplæringssentre. Fungerer det etter hensikten? NOVA-rapport 8/24.
- Akin, D., Wold, L. K., Stokke, M. og Skarli, J. B. (2022). På leting etter trygghet: Integrering av LHBTIQ+-flyktninger i Norge. Høgskolen i Innlandet 2022:25.
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2024). NOU 2024: 13 Lov og frihet — Negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold – juridiske problemstillinger og forslag til regelverksendringer.
- Bjørnholt, M., Bredal, A. og Ruud, N. S. (2021). Seksuelle krenkelser og hjelpesøking blant utsatte med innvandrerbakgrunn. En undersøkelse av erfaringer i hjelpeapparatet og politiet. NOVA-rapport 2021:11.
- Brekke, J-P., Damsa, D., Hoen, M. F. og Lidén, H. (2024). Trøblete utenlandsforhold. Barn og unge voksne tilbakeholdt i utlandet: fenomenforståelse og oppfølging. ISF-rapport 2024:4.
- Bråten, B., Elgvin, A., Flatø, H. og Lillevik, R. (2021). Samtale og strid. Frivillige organisasjoners arbeid mot negativ sosial kontroll og tvangsekteskap. Fafo-rapport 2021:16.
- Dale, M. T. G., Aakvaag, H. F., Strøm, I. F., Augusti, E. M., & Skaug, A. D. (2023). Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. NKVTS-rapport (Rapport 1).
- Dullum, J., Lid, S. & Haugsand, B.S. (2024). Adressesperre (kode 6 og 7). En evaluering av

beskyttelsestiltaket adressesperre i saker om vold i nære relasjoner. NOVA-rapport 7/24.

Friberg, J.H. og Bjørnset, M. (2019). Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll. Fafo-rapport 2019:01.

Friberg, J.H. og Sterri, E. B. (2023). Sosial kontroll og integrasjon. Betydningen av foreldreinvolvering og foreldrerestriksjoner i ungdomstiden for integreringsutfall i overgangen til voksenlivet. Oslo: Fafo-rapport 2023:14.

Helse- og omsorgsdepartementet (2020) «Det var ikke bare ferie». Rapport fra ekspertgruppe om unge som etterlates i utlandet mot sin vilje.

Helse- og omsorgsdepartementet (2023). NOU 2023: 5 Den store forskjellen. Om kvinners helse og om betydningen av kjønn for helse.

Holm, A., Danielsen, Å. Ø., Leirvik, M. S. og Aasland, A. (2022). Vil gjerne vite mer: Kompetanse om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold blant ansatte i opplærings- og integreringstjenestene. NIBR-rapport 2022:14.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2025). Årsrapport for 2024. De særskilte tjenestene mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Justis- og beredskapsdepartementet (2021). Frihet fra vold. Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021–2024.

Kultur- og likestillingsdepartementet (2023). Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026).

Kunnskapsdepartementet (2025). Strategi for likestilling mellom kvinner og menn (2025–2030).

Kunnskapsdepartementet (2021). Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024).

Lídén, H., Evertsen, K. F., Brekke, J-P. og Hoen, M. F. (2024). Kvinner og deres barn holdt tilbake mot sin vilje i utlandet. Fenomenforståelse og mulig bistand. ISF-rapport 2024:6.

Medietilsynet (2024). Handlingsplan for trygg digital oppvekst.

Proba (2024). Negativ sosial kontroll på skolen. 2024:3.

Proba (2022) Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold på sosiale medier. 2022:14.

Proba (2021). Omfang av negativ sosial kontroll. 2021:10.

Prop. 36 (2023–2024). Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) Trygghet for alle. Justis- og beredskapsdepartementet.

Rambøll (2022). Informasjonstiltak om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Rapport del 1.

Sener, M. Y., Willmann-Robleda, Z., Wong, N. og Hatleskog, A. B. (2023). Bedre beskyttelse for voldsutsatte flyktninger og innvandrere. VID-rapport 2023:1.

Smette, I., Hyggen, C. og Bredal, A. (2021). Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: Omfang og mønstre i og utenfor skolen. Tidsskrift for samfunnsforskning, 62(1), 5–26.

Skutlaberg, L.S., Misje, I., Svanæs, S., Gleinsvik, A. og Kullerud, H. (2024) Evaluering av IMDis tilskuddsordninger på integreringsfeltet rettet mot frivillige organisasjoner. 4/2024.

Utenriksdepartementet (2023). Regjeringens handlingsplan: Kvinner, fred og sikkerhet (2023–2030).

Utgitt av:
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: A-0068 B

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon 05/2025– opplag 250